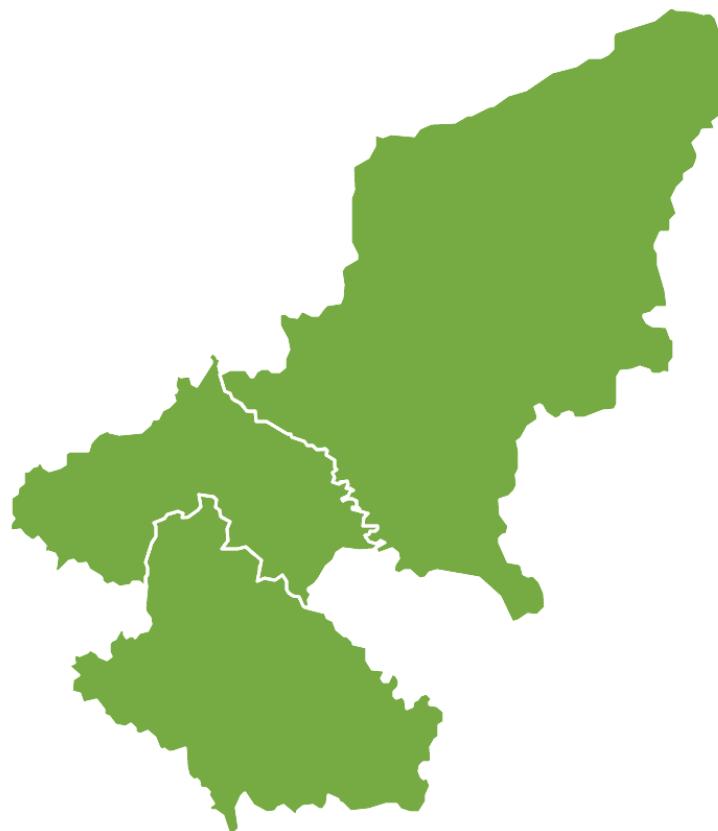

„Common Cross Border Strategy“
Izrada zajedničke pogranične strategije za
županije Šomođ, Koprivničko-križevačku i
Bjelovarsko-bilogorsku

HUHR/1101/2.1.4/0005

Sažetak studije

Studiju je po nalogu Samouprave županije Šomođ izradilo SAMAS d. o. o.

Programban, az Európai Unió támogatásával valósult meg

Sažetak studije

1.	Kratak prikaz pograničnog područja	3
	Najbitinije zajedničke značajke pogranične regije	3
	Županija Šomođ.....	6
	Kprivničko-križevačka županija	8
	Bjelovarsko-bilogorska županija	9
	Zaštita ekoloških i prirodnih vrijednosti regije.....	11
2.	Identificiranje zajedničkih razvojnih izazova	12
	Socijalni izazovi.....	12
	Sustav obrazovanja.....	13
	Nedostatak kapitala, nezaposlenost i nekonkurentnost.....	13
	Problemi turizma	14
	Nedostatna infrastruktura	15
	Energetska učinkovitost i obnovljive energije.....	16
	Zaštita okoliša	17
	Izazovi pogranične suradnje.....	17
3.	Zajednička pogranična razvojna strategija.....	18
	Zajednička vizija pogranične regije.....	18
	Strateški ciljevi	19
4.	Pogranični utjecaji u 6 sektora	22
	Regionalni razvoj.....	22
	Poljoprivreda	26
	Turizam.....	28
	Zaštita okoliša	29
	Energetski sektor.....	31
	Promet	32
	Popis slika i tablica.....	33

Ova je studija izrađena sukladno odredbama zajedničke metodike i opisu zadatka. Sektorske i županijske studije čine prvenstveni izvor studije.

1. Kratak prikaz pograničnog područja

Područje, koje predstavlja predmet ove studije se sastoji od dvije hrvatske i jedne mađarske županije. Županije su u Hrvatskoj tradicionalno manje samoupravne jedinice, negoli u Mađarskoj. Vrijedi napomenuti, da od ove tri županije Bjelovarsko-bilogorska se ne graniči sa Mađarskom, istodobno uslijed blizine županije, ipak je dio pogranične regije.

Županija Šomođ se nalazi u jugozapadnom dijelu Mađarske, južno od Balatona. Dio je Južno-zadunavske regije i graniči se sa županijama Zala, Fejer, Tolna, Baranja i Vesprem, a sa hrvatske strane sa Virovitičko-podravskom i Koprivničko-podravskom županijom. Površina joj iznosi 6 036 km², od priliike oko 6,5% teritorija Mađarske 318 tisuća žitelja, što iznosi 3,2% od ukupnog broja stanovnika Mađarske. Gustina naseljenosti je 52 stanovnika/km², tako je županija Šomođ narjeđe naseljena županija u zemlji (2013).

Koprivničko-križevačka županija se nalazi u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske. Imajući u vidu veličinu hrvatskih županija, sa svojom površinom od 1748 km² nalazi se na 17. mjestu i zauzima 3,2% od kopnenog dijela zemlje. Broj stanovnika je 115 tisuća, što predstavlja 2,7% od stanovništva države. Gustina naseljenosti županije je 66,12 stanovnika/km²(2013).

Treći dio pogranične regije, **Bjelovarsko-bilogorska županija** se u hrvatskoj smatra županijom srednje veličine, jugoistočni je susjed Koprivničko-križevačke županije. Graniči se samo sa hrvatskim županijama. Površina joj je 2 640 km², broj stanovnika 119 tisuća, što je 2,8% od ukupnog broja stanovnika države, dok je gustina naseljenosti 45,37 stanovnika/km²(2013).

Ukupan broj stanovnika u pograničnoj regiji je 552 tisuća, a površina iznosi 10 423 km².

Gustina naseljenosti kako u Bjelovarsko-bilogorskoj, tako i u Koprivničko-križevačkoj zaostaje za prosjekom kontinetalne Hrvatske (regija NUTS-2) (Ne računajući Zagreb). Obije županije spadaju među rjeđe naseljene.

Najbitinije zajedničke značajke pogranične regije

Dvije hrvatske županije u regiji se nalaze izvan granica zagrebačke aglomeracije. Blizina prestonice bi mogla predstavljati prednost, ali slaba kvaliteta prometnih veza u mnogome kvari dostupnost ovih županija. Mađarska granica, rijeka Drava i mali broj mogućnosti prelaska preko rijeke također otežavaju prekogranične kontakte. Županija Šomođ je udaljenija od prestonice i također nije opskrbljena kvalitetnom prometnom vezom (ne računajući autocestu M7, koja se proteže uz sjevernu granicu županije). Balaton sa sjeverne strane predstavlja županiji prirodnu prometnu prepreku. Posredno i Dunav malo istočnije, kao i nerazvijenost prometnih veza u pravcu istok-zapad također negativno utječu na dostupnost županije Šomođ.

Slika 1. Bjelovarsko-bilogorska, Koprivničko-križevačka i županija Šomođ

Zahvaljujući geografskom položaju, županija Šomođ bi bila u mogućnosti ostvariti dobre kontakte sa svojim hrvatskim susjedima: sa Koprivničko-križevačkom i Virovitičko-podravskom županijom (ova druga ne sačinjava dio trenutačne regije razvoja), međutim ova se djelatnost nakon pristupa Europskoj zajednici, izgradnje autoceste i otvaranja granica tek postupno razvija.

Posebno je potrebno naglasiti, da u ispitivanoj regiji postoji samo jedan cestovni (Gola-Berzence) i jedan željeznički (Botovo-Đekenješ) granični prijelaz! Pored ovih pograničnom postajom, koja utječe na situaciju u pograničnoj regiji treba smatrati i granični prijelaz na autocesti Mura-Letenje, što je od izuzetne važnosti u kontaktima među dvjema državama. Željeznički prijelaz Murakerestur ima značaja u teretnom prometu, što uslijed rasporeda željezničke mreže ne dotiče Kopštrivničko-križevačku i Bjelovarsko-bilogorsku županiju. Međutim granični prijelaz Barč-terezino Polje ima značaja u regiji, koju sačinjavaju ove tri županije, pošto cesta broj E661, koja

prolazi kroz Barč povezuje južni dio županije Šomođ sa daruvarskim područjem Bjelovarsko-bilogorske županije.

Iz geografske i infrastrukturne situacije je razvidno, de su tri županije pogranične regije **relativno izolirane**. To vrijedi i za cijelokupnu regiju, a također i za prekogranične kontakte unutar regije. **Relativna izoliranost u osnovi ograničava mogućnosti gospodarskog razvoja i turizam**, također nepovoljno utječe na društveno-gospodarski razvoj regije.

Za sve tri županije podjednako vrijedi **trajno pogoršanje demografskih okolnosti**. Broj stanovnika pogranične regije neprekidno i ravnomjerno opada već više od jednog i pol desetljeća. Za unutarnje migracijske procese je svojstveno, da su **manja naselja, pošto su takoreći gospodarski potpuno marginalizirana, izgubili svoju moć zadržanja žitelja i u njuima je započela i demografska retrogradacija**. To je značajan izazov u sve tri županije! Društvo postaje sve starije, raste prosječna starost, smanjuje se broj djece i povećava se udio izdržavanih, svaljivajući sve veći teret na sustave socijalne skrbi, koje djelimično održavaju lokalne samouprave. Mladi odlaze u gradove i izvan ove regije, u nadu za boljim gospodarskim perspektivama, pri čemu nezaposleni ostaju u mjestu.

Podaci popisa iz 2011. *: podaci iz 2014.	Ukupno stanovništvo	Udio starosne dobi 0-14 godina	Udio starosne dobi 14-65 godina	Udio starosne dobi preko 65 godina	Prosječna sraosna dob	Indeks starenja
Bjelovarsko-bilogorska županija	119 764	15,40%	66,22%	18,38%	42,0	114,9
Koprivničko-križevačka županija	115 584	15,70%	66,56%	17,73%	41,6	110,5
Županija Šomođ	317 947	14,11%	68,49%	17,40%	41,1*	134,9*

Tablica 1: Demografski podaci (izvor: KSH, DZS, 2015)

Gospodarstvo ovih županija veoma teško savladava utjecaje gospodarske krize (koji su bili više oučljivi u manje konkurentnim županijama). Gospodarstvo Koprivničko-križevačke i Bjelovarsko-bilogorske županije je u opadanju. Istodobno poljoprivreda, stočarstvo, poljoprivredna prehrambena industrija, drvna industrija, šumarstvo i turizam raspolažu sa nekim od čimbenika potrebnih za prodor. Za pograničnu je regiju u cijelosti svojstveno, da **se bori sa teškim nedostatkom kapitala**. U pomenutim privrednim granama nema ulaganja, značajan je konkurenčijski hendikep u lokalnom gospodarstvu. Proizvodnu sposobnost i sposobnost privlačenja kapitala poljoprivrede ograničava i to, što je za vse tri županije svojstvena **značajna usitnjenošć poljoprivrednih gospodarstava**, što otežava i to, što se lokalni gospodarstvenici uzdržavaju od zasnivanja zadružne suradnje.

Od brojnih prirodnih bogatstava regije se ističe **Rijeka drava i njena okolica**. U ovoj se rijeci krije značajan turistički potencijal, ali je područje teško dostupno i nedostaje odgovarajuća turistička infrastruktura (na pr. smještajni kapaciteti). U Podravini i dubina zemlje krije značajne resurse. Ne samo da je bitna eksploatacija ugljikovodika, ali se i **geotermalna energija** može koristiti sa značajnom djelotvornošću, ali i to – između sotalog spriječava nedostatak kapitala.

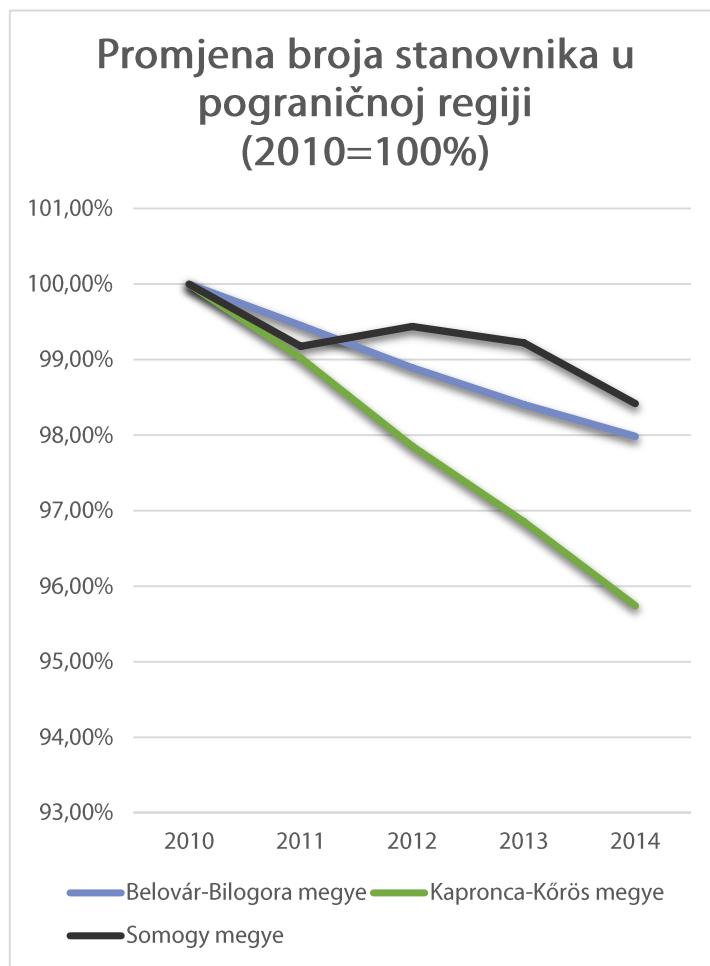
Jasno je razvidno, da **poteškoće i mogućnosti procvata unutar regije pokazuju brojne sličnosti, što opravdava stvaranje zajedničke razvojne startegije**.

	2010	2011	2012	2013	2014
Bjelovarsko-bilogorska županija	116 435	115 800	115 148	114 580	114 089
Koprivničko-križevačka županija	121 325	120 139	118 722	117 508	116 160
Županija Šomođ	320 578	317 947	318 778	318 096	315 512

Tablica 2: Promjena broja stanovnika (izvor: Eurostat, 2015)

izdvojiti tri markantne regije sa izuzetnom razvijenošću: južni dio županije Šomođ, regija balatona, slika 2: Promjena broja stanovnika u pograničnoj regiji (2010=100%) (Eurostat, 2015) kao i područje Kapošvara.

Niz gradova uz balaton, od Šiofoka do Marcali, za koji je svojstvena dobro izgrađena prometna infrastruktura (autocesta M7, željeznica), kao i gospodarstvo koje se temelji na turizmu, ali u većim gradovima i prerađivačka industrija ima značajnu tradiciju. Ova regija ima dobre kontakte sa naseljima uz balaton u županijama Zala i Vesprem.

Kapošvar je administrativno sjedište županije, istodobno je i grad županijskog ranga (Kao grad županijskog ranga raspolaze sa posebnim razvojnim kompetencijama i često puta se treba odvojeno tretirati od drugih dijelova županije). Za grad i za okolna naselja je svojstvena razvijenost uslužnog sektora, ali postoje i kapaciteti prerađivačke industrije. Uz ovu se regiju usko vezuje i

Županija Šomođ

Županija Šomođ, izuzev aglomeracijskog pojasa uz Balaton je izrazito ruralno područje, i u funkcionalnom smislu manjkaju gradovi. U županiji ima 245 naselja, od toga su 16 gradovi. Promatraljući demografsko stanje županije Šomođ oučljivo je ravnomjerno i trajno opadanje broja stanovnika. Dok je u godini 2001. u županiji živjelo 337 tisuća stanovnika, u međuvremenu do 2014. je taj broj opao na 315 tisuća stanovnika. Ukratko je starenje stanovništva. Prosječna starost do 14 godina je porasla za 3,5-3,6 godina, u 2014-oj prosječna starosna dob žena je 44,9 godina, a u muškaraca je to 40,8 godina u županiji Šomođ. Ovo je za jednu godinu više od državnog prosjeka starosti.

Promatraljući unutarnju prostornu strukturu županije sa gledišta gospodarstva, mogu se iz okoline

područje Dombovara u županiji Tolna, čiju osovinu trenutno sačinjavaju naselja uz cestu broj 61. Izgradnjom brzoprometne ceste M9 bi se povezanost dvaju grada mogla još više ojačati. Kapošvar se malazi i na karti visokobrazovnih institucija, zahvaljujući Sveučilištu u Kapošvaru. Fakultet Agrarnih i ekoloških znanosti pri sveučilištu poboljšava konkurentnost grada i regije.

Unutar županije južni dio je u najnepovoljnijem položaju (Unutarnji Šomođ, Podravina), ali i u naseljima udaljenim od gradova i gravnih prometnih pravaca (Vanjski Šomođ) se mogu uočiti negativni procesi. Za ova područja županije su svojstveni rijetka naseljenost i visok stupanj netaposlenosti, dohodovna razina i stupanj obrazovanosti radne snage znatno zaostaje i za županijskim prosjekom.

Županija Šomođ raspolaže sa poljoprivrednom obdarenošću, koja je iznad državnog prosjeka. Udio poljoprivrede, šumarstva i ribarstva je nadprosječan na državnoj razini (Šomogy 6,8%, Mađarska 3,5), a isto tako i udio usluga prenoćišta i ugostiteljstva (Šomogy 8%, Mađarska 3,3%). I to dokazuje značaj ugostiteljstva uz Balaton i poljoprivrednu orientaciju županije Šomođ, ali istodobno i nedostatak inovativnih i konkurentnih usluga i aktivnosti. Poljoprivredna obdarenost je veoma raznolika. Više od polovice teritorija županije je gorje, u većem dijelu godine su značajne štete od erozije. 40% gorja je znatno rasčlanjen, presjecaju ga doline potoka i rijeka, nepodoban je za velika gospodarstva. Ostalih 60% je uglavnom na blagim padinama, što skupa sa ravničarskim dijelovima pruža povoljne uvjete za poljoprivrednu proizvodnju. Klima je u cijelosti povoljna, podjednako dolazi do izražaja mediteranski i atlantski utjecaj. Unatoč svemu tome na velikom dijelu zemljišta se odvija poljoprivredna proizvodnja. Udio šumovitih područja je znatno veći od državnog prosjeka (Šomođ: 31,3%, u državi: 20,8%), uz to Šomođ je treća po redu županija glede šumovitih površina. Tlo je izuzetno povoljno za razvoj šuma. Može se očekivati, da će se šumovite površine još više povećavati. Razorena područja (nalazišta minerala, odlagališta smeća) su predviđena za rehabilitaciju, tako se može očekivati povoljnije stanje. Treba napomenuti, da gospodarenje divljačima predstavlja istaknuti gospodarski potencijal.

Prerađivačka industrija temeljena na poljoprivrednu proizvodnju u županiji Šomođ ima bogatu tradiciju. Tu se nalazi jedina preostala tvornica šećera u udržavi, koja ima utjecaja i na proizvodnju šećerne repe, odnosno značajni se proizvodni kapaciteti nalaze u grani mlečne i mesne industrije. Pored prehrambene industrije u županiji se u grani drvne industrije može naći značajniji kapacitet.

Najznačajniju turističku (i poslovnu) privlačnu silu županije predstavlja Balaton i okolica. Unatoč tome u odnosu na turističke potencijale županije Šomođ mali je gospodarski značaj turizma, i kao izvora radnih mjesta, a također i kao prostora za investicijske aktivnosti. Kulturno i prorodno bogatstvo županije Šomođ je povoljno glede razvoja turizma. I Podravina i Unutarnji Šomođ raspolažu povoljnim mogućnostima, ali na ovim područjima nije dovoljno razvijena turistička infrastruktura.

U Šomođu se na više lokacija odvija eksploatacija ugljikovodika (nafte i zemnog plina). Glede obnovljivih izvora energije, županija raspolaže sa značajnim potencijalom prije svega na području enerengeta tipa biomase, ali se bogate mogućnosti kriju i na području korištenja geotermalne energije. Mogućnosti proizvodnje enerengeta na bazi biomase su nadprosječni i na državnoj razini. Za iskorištavanje geotermalne energije ima mogućnosti prije svega na području Marcali, Nađatađ, Barč i Kapošvar.

Prometnu situaciju županije Šomođ u velikoj mjeri definira njen položaj. Balatano sa sjeverne strane na oko 70 km blokira mogućnosti uspostavljanja veza prema sjeveru. Također su slabi kontakti županije sa zapadnim i sjeverozapadnim dijelovima države, postojeća cestovna mreža to omogućava samo na komplikiran način. Nedostaci cestovne mreže se uglavnom mogu obrazložiti reljefnim uvjetima. Nedostaci doprinose formiraju formiraju manjih gradova sa funkcionalnim jnedostacima. Nedostatni su, odnosno funkcioniraju preko zaobilaznica kontakti naselja u okruženju. Prometnu situaciju u županiji otežava i to, što glede trase, nosivosti i stanja postojeće cestovne mreže veći dio te cestovne mreže ne odgovara potrebnim zahtjevima. U županiji Šomođ međunarodni značaj imaju cestovni pravci E71-es (M7-7) i željeznička pruga Budimpešta – Đekenješ, koja se proteže do Jadrana i dio je europske TEN-T mreže. Sljedeći značajan željeznički mpravac je linija Budimpešta – Sekešfehervar – Nadkaniža (elektrificirana). Na obije se pruge prevoze i putnici i teret, i na obije su linije potrebni razvoji.

Koprivničko-križevačka županija

Koprivničko-križevačka županija se sastoji od 25 lokalnih samouprava, kojima pripadaju 264 naselja, od toga su 3 grada (Koprivnica, Križevci i Đurđevac), i 22 općine. Samoupravno središte županije je Koprivnica.

Prosječna starosna dob stanovništva je 41,6 godina. (To je približno isto, kao državni prosjek). 42,8% stanovništva ima srednju stručnu spremu, dok je udio onih sa osnovnim obrazovanjem 37%. 1,5% stanovništva nema nikakvu školsku spremu. U Koprivničko-križevačkoj županiji, kao i na drugim područjima Hrvatske, u zadnjih pet desetljeća se neprekidno smanjivao broj stanovnika. Jedan od razloga za to je negativan prirodni priraštaj, odnosno skupni utjecaj više čimbenika, koji negativno utječe na prirodne promjene stanovništva. Negativan primjer za opadanje broa stanovnika se najviše očituje u općinama Koprivničko-križevačke županije. U svim općinama, osim općine Podravske Sesvete, u kojoj broj stanovnika pokazuje stagnaciju, broj stanovnika je svuda u neprekidnom opadanju. Glavni razlozi za to su sljedeći: visok stupanj mortaliteta, kao i mali broj rođenja, odlazak stanovnika, prije svega mladih u gradove županije, ali i izvan granica županije, odnosno opće gospodarsko stanje u Hrvatskoj. U županiji postoje i dvije ustanove visokog obrazovanja: Poljoprivredna viša škola Križevci (VGUK), kao i „Sjeverno sveučilište“ u Koprivnici.

Najznačajnija industrijska grana županije je prerađivačka industrija. Ova grana obezbjeđuje 48% od godišnjih prihoda, trgovina 28%, poljoprivreda 8%, dok građevinska industrija tek 6%. Na podrušju Koprivničko-križevačke županije trenutno funkcioniraju 12 poduzetničkih zona, u kojima svoju djelatnost obavlja 115 gospodarskih društava. Broj zaposlenih dostiže 2855 osoba, koji pretežito rade u prerađivačkoj industriji, trgovini i u služnim djelatnostima.

Unatoč tome, što oni koji žive od turizma ne mogu računati na značajne izvore prihoda, sama županija raspolaže sa značajnim turističkim potencijalom, osobito na području vjerskog, vinskog, planinskog, biciklističkog, kulturnog, sportskog, lovnog i ribolovnog turizma.

Glede poljoprivrede u Koprivničko-križevačkoj se županiji prije svega bave stočarstvom, ali u proteklim godinama se smanjio broj gospodarstvenika. U manjoj je mjeri prisutna proizvodnja povrća, voća, ljekovitog bilja, vinogradarstvo i vinarstvo, kao i vrtlarstvo. Međutim neprekidno se povećava broj eko-proizvođača. Površina pokrivena šumama iznosi 570 km², što je 32,9%

Koprivničko-križevačke županije, a 2,8% od površine Hrvatske. Površina pod šumama u državnom vlasništvu iznosi 426,9 km².

Bitno je napomenuti, da je Koprivničko-križevačka županija poznata po bogatim nalazištima plina i nafte, osobito u općinama Molve, Kalinovac, Virje, Gola i Ferdinandovac. Ova nalazišta osiguravaju preko 70% proizvodnje plina u Hrvatskoj. Najveća i najznačajnija eksploracija plina i nafte se odvija na području općine Molve.

Koprivničko-križevačka županija raspolaže sa značajnim geotermičkim potencijalom, što je do sada u veoma maloj mjeri uspjelo otkriti i iskoristiti na odgovarajući način (do sada postoji jedan eksploracijski geotermički izvor na području Lunjkovec-Kutnjak). Odobrena područja ispitivanja se nalaze u blizini Legrad-1 i Ferdinandovac-1, dok temeljem dokumentacije prostornog uređenja je predviđeno da se odobri prekvalifikacija naftnih i plinskih bušotina u geotermičke izvore blizu naselja Gotalovo i Legrad.

Analizirajući stanje infrastrukture, može se utvrditi, da Koprivničko-križevačka županija ima srazmjerne dobru povezanost sa glavnim gradom Zagrebom. Autocesta se proteže jedino u zapadnim i sjevernim susjednim županijama, ali kroz grad Koprivnicu se od mađarske granice može doći do zagreba na cesti broj 41. U pravcu sjever-zapad-jug-istok paralelno sa granicom i sa Dravom se proteže cesta broj 2. Cestovni granični prijelaz je samo jedan i to između Gole i Berzence. Od tog se mjesta hrvatska cesta broj 41 nastavlja na mađarsku cestu broj 681. Najблиži gradovi u županiji Šomođ su Čurgo u blizini granice i Nađatađ na kraju ceste broj 681.

Na području Koprivničko-križevačke je izgrađeno 233,1 km željezničke pruge, od čega je 48,4 km međunarodna, 50,1 km regionalna i 34,6 km lokalna pruga. Kroz županiju prolazi i hrvatska željeznička pruga broj M201, koja povezuje Zagreb sa gradovima Križevcima i Koprivnicom, a također i sa granicom, a odatle preko mađarskih željezničkih linija broj 30 i 41 sa južnim područjem Balatona i sa Budimpeštom. Ova je linija dio europske TEN-T mreže. Zahvaljujući varaždinskom i osječkom ogranku županija se smatra značajnim prometnim čvorишtem. Željezničke linije se susreću u Koprivnici, zato je željeznički kolodvor u gradu ima značajnu ulogu – kako u domaćem, tako i u međunarodnom – teretnom i putničkom prometu. Željeznički prijelaz u pravcu Mađarske između Koprivnice i Đekenješa je temeljem trenutno aktuelne uredbe o graničnim prijelazima u Hrvatskoj međunarodni željeznički granični prijelaz, koji spada u I. kategoriju. Između županija Šomođ i Koprivničko-križevačke zahvaljujući željeznici postoji dobra povezanost.

Riječni, a niti zračni promet nemaju značajan gospodarski utjecaj. Izuzetak u odnosu na to se može smatrati međunarodna zračna luka Heviz-Balaton u Mađarskoj, koja doduše nije u Šomođu, ali je u blizini, i opskrbљuje zračnu povezanost područja Balatona, što u znatnoj mjeri poboljšava turističku dostupnost te regije. Međutim ako promatramo udaljenja područja time znatno opada značaj zračne luke. Na druge dijelove pogranične regije funkcionalno nema utjecaja. U riječnom prometu Drava je ograničeno podobna za teretni promet.

Bjelovarsko-bilogorska županija

Bjelovarsko-bilogorska županija je južni susjed Koprivničko-križevačke županije. Najveće je naselje Bjelovar (sjedište županije), pored njega i Daruvar. U županiji ima 18 općina i 5 gradova. Za demograsku situaciju županije je svojstveno stabilno smanjenje broja žitelja. Godine 2001. je imala

još 133 tisuća stanovnika, a tijekom popisa 2011-te taj je broj opao ispod 120 tisuća. Ukupno opadanje broja stanovnika tijekom 10 godina je bio preko 13 tisuća. Prosječna starosna dob u 2011-toj je iznosila 42 godine, što je nešto više od državnog prosjeka (41,7 godina). Glede teritorijalne funkcionalnosti županija spada među istočne hrvatske županije. Nalazi blizu glavnih prometnih čvorova i linija, istodobno ove teritorijalno upravo zaobilaze Bjelovarsko-bilogorsku županiju. Hrvatska je razvojna politika je u manjoj mjeri naglašavala značaj regije, jedan primjer za to je i da planirani cestovni pravac kroz Bosnu i Hercegovinu, koji bi spajao sjeverni i južni dio države, neće biti izgrađen. Županjska dionica ovog cestovnog pravca bi osigurala dobru povezanost sa cestovnim koridorima u pravcu istok-zapad, koji sa južne i sjeverne strane upravo zaobilaze županiju (cestaa br 2 i autocesta br. 3).

Ukupna duljina cestovne mreže je 1484,45 km. Na gospodarsku razvijenost županije značajan utjecaj imaju kako nedostatne kvalitetne prometne veze, tako i nedostaci cestovne mreže unutar županije. To se uglavnom može opisati kao nedovoljnog kapaciteta, kako u pogledu propusne moći, tako i glede dimenzija, kvalitet i brzine. Gustina cestovne mreže se može smatrati dovoljno gustom, ali na dostupnost naselja nepovoljno utječe da je kvaliteta cesta jedva zadovoljavajuća. U znatno nepovoljnoj mjeri na sposobnost zadržavanja stanovništva naselja utječe to, što kvaliteta prometne infrastrukture nije zadovoljavajuća. Željezničke veze u županiji su usrednje na državnoj razini. Koridor Zagreb-Budimpešta (linija br. M201) ne prolazi kroz županiju. Željeznička linija lokalnog karaktera br. L204 se kod Križevaca priključuje na navedenu glavnu liniju, odnosno kod naselja Kloštar povezuje sa željezničkom linijom broj R202 Koprivnica-Osijek. Daruvar je preko lokalne linije br. L205 (Pčelić-Daruvar-Pakrac-Lipik-Banova Jaruga) povezan sa pomenutom linijom br. R202.

Uzalud se županija nalazi u blizini granica i glavnog grada, kada je uslijed ograničenosti infrastrukture relativno izolirana od ovih.

Gospodarska razvijenost Bjelovarsko-bilogorske županije je 23,29% od nacionalnog prosjeka. Uslijed toga se nalazi u I. razvojnoj kategoriji i za nju je svojstveno jedno od nasjlabijih županijskih gospodarstava u Hrvatskoj. Nezaposlenost je u porastu, lokalno gospodarstvo je u opadanju, premda bi lokalne šume mogle pružiti dobre temelje za razvoj drvne industrije. I Prerađivačka industrija poljoprivrednih proizvoda ima tradiciju u regiji. Poljoprivreda je značajnija i od državnog prosjeka. Ima bolje mogućnosti, negoli bilo gdje u državi. Udio šumarstva, poljoprivrede (i stočartsva) i ribarstva je veći od državnog prosjeka (nasuprot 5% iznosi 7,3%). To pored značaja poljoprivrede znači i to, da su druge razvijenije privredne grane, koje su zahtjevnije glede znanja i kapitala, manje razvijene u županiji.

Na području obnovljivih izvora energije županija je u sličnoj situaciji kao ostale županije u regiji: postoje dobre mogućnosti za eksplotaciju geotermalne energije, bilo bi kapaciteta i za proizvodnju i preradu biomase. I solarna energija se može iskoristiti sa odgovarajućom djelotvornošću.

Blizina Zagreba je glede tzv. kontinetalnog turizma bitan čimbenik za županiju. Značaj sektora nije velik, ali se turistička ponuda može smatrati raznolikom, što tijekom godine može rezultirati ujednačenim prihodom. Komparativna turistička prednost županije je topički i zdravstveni

turizam, kao i turističke atrakcije, koje pružaju aktivnu rekreativnu rekreaciju. Vrijedi pomenuti i mogućnosti kulturnog, vjerskog i gastro turizma.

Zaštita ekoloških i prirodnih vrijednosti regije

Za pograničnu regiju općenito je svojstveno, da su ekološke i prirodne podobnosti povoljne. Utjecaji društveno-gospodarskog razvoja su u manjoj mjeri opterećivali prirodu i ostalo je netaknuto veći broj i po europskim pojmovima bogatih životnih prostora. I za žumovite predjele i za rijeke je izričito svojstven biodiverzitet, što je također značajna vrijednost ovog područja. Istaknuta je Podravina, koja ima pogranični značaj, koja je kako sa hrvatske, tako i sa mađarske strane zaštićen park prirode. Ove vrijednosti županije štite preko različitih kategorija zaštite. Takve su Mura-Drava regionalni park u Hrvatskoj i Nacionalni park Dunav-Drava u Mađarskoj.

Glede očekivanog ritma i karaktera gospodarskog razvoja ovi razni parkovi prirode u načelu nisu ugroženi. Oštećenja, koja zahtijevaju ekološke intervencije se uglavnom nalaze na izgrađenim područjima, napuštenim industrijskim i vojnim objektima. Očekivano povećanje šumovitih površina značajno poboljšava kvalitetu zraka a služi i zaštitu klime.

Gospodarenje divljačima u Šomođu predstavlja istaknuti, a i u Koprivničko-križevačkoj i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji predstavljaju značajan gospodarski potencijal. U gospodarenju divljačima se kriju raznovrsne razvojne mogućnosti (turizam, prerada, jedinstveni proizvodi).

Ekološka kvaliteta županije Šomođ je općenito povoljna, a to vrijedi i za hrvatske županije u regiji. Zahvaljujući udaljenosti županije od velikih industrijskih centara, obdarenost vodama, šumama, raznovrsnom krajoliku, prirodnom okruženju je izuzetno dobra.

U Bjelovarsko-bilogorskoj županiji je također visoka kvaliteta okoliša. U odnosu na to izuzetak predstavljaju nekoliko potoka i vodotokova. Kvaliteta zemljišta je bolja u uasporedbi sa Zapadnom Europom.

Koprivničko-križevačka županija obiluje prirodnim resursima. Ogromnim površinama pod šumama, značajnim dijelom ravničarskog priobalja drave, Koprivničko-križevačka županija se ističe biološkom i raznolikošću krajolika. Županija raspolaže za značajnom bazom pitke vode.

Trenutačni vodeni potencijal Drave nije iskorišten u punoj mjeri na dionici koja protiče kroz područje županije. Iz tog je razloga predviđena gradnja dvaju hidroelektrana (Molve 1 i Molve 2), što je obuhvaćeno i Strategijom energetskog razvoja Hrvatske. Iz toga je razvidno, da gradnja hidroelektrana glede energetskog razvoja ima prioritet, i gradile bi se isključivo na području Hrvatske. Bitno je napomenuti, da u županiji Šomođ (odnosno u Mađarskoj) nije planirano iskoritavanje vodene energije Drave, nasuprot tome cilj je očuvanje prirodnih vrijednosti rijeke. Gradnja hrvatskih hidroelektrana bi imala za sada nepoznate ekološke utjecaje. Zapadno-europski primjeri i istraživanja obavlјana na drugim područjima daju naslutiti, da bi se Drava kao životni prostor i biosfera znatno izmjenila nakon izgradnje hidroelektrana. Prirodne vrijednosti na europskoj razini predstavljaju izrazitu konkurentnu prednost za pograničnu regiju.

U županijama Šomođ i Koprivničko-križevačkoj se kao ekološki rizik pojavljuje opasnost od poplava i podzemnih voda, što uslijed reljefne konfiguracije predstavlja manji rizik u odnosu na državni projekti, ali znači potencijalnu opasnost – osobito uz Dravu.

Zagađenost zraka je niska u sve tri županije. Neznatan je utjecaj industrije, glavni zagađivač je uglavnom promet, ali i tu zaostaju od mađarskih, odnosno hrvatskih državnih razina, pošto glavni cestovni pravci zaobilaze, ili tek dotiču ove županije. Glede zagađenja bukom od prometa regija spada među manje ugrožena područja.

Glede povjesnih i kulturnih vrijednosti u građenoj okolini u sve tri županije je stanje manje povoljno. Stanje objekata pod zaštirom, ili onih koje su potencijalno predviđene za zaštitu je prosječno ili loše. Očuvanje njihovog stanja predstavlja značajan proračunski teret za samouprave na različitim razinama. U Hrvatskoj utjecaj Domovinskog rata još pogoršava ovu situaciju.

2. Identificiranje zajedničkih razvojnih izazova

Iz prvog je poglavlja razvidno, da pogranična regija ima takva svojstva, koje čine te tri županije veoma sličnim. Ovo su temeljne mogućnosti za regiju. Mogućnosti su djelimice i izazovi. **Izazovi pogranične regije pokazuju brojne sličnosti, iz tog je razloga opravdana izrada zajedničke strategije razvoja.** Ovi se izazovi trebaju obraditi ne pojedinačno, nego zbirno.

U osnovi relativna izoliranost pogranične regije predstavlja najveći izazov. Ta relativna izoliranost, pored toga što je svojstvena za cijelu regiju, postoji i među županijama i pojedinim područjima županija. Štoviše, izoliranost se sve konkretnije može definirati i uočiti i na razini manjih naselja (marginalizirana, zabačena sela su dobar primjer za to).

Izolirano predstavlja najveću prepreku za razvoj regije. Relativna izoliranost ograničava mogućnosti razvoja gospodarstva i turizma, a također nepovoljno utječe i na društveni položaj regije.

Socijalni izazovi

Društvo postaje sve starije. Raste broj korisnika socijalne i mirovinske skrbi, što predstavlja sve veći teret za sustave socijalnog osiguranja. To podjednako problem na državnoj razini kako u Hrvatskoj, tako i u Mađarskoj, međutim starenj društva u većoj mjeri zahvata ruralna područja. Moć zadržavanja stanovništva manjih naselja i sitnih sela je niska (uslijed gospodarske i fizičke izoliranosti). Ograničene su dostupne javne usluge i mogućnosti relaksacije. To je djelimično i pitanje prometa. Opskrba sitnih naselja javnim uslugama iz razloga neekonomičnosti veoma skupa (na pr. održavanje zdravstvenih ustanova, jaslica, vrtića, škola, pošte, itd.). Mladi se u nadi bolje kvalitete življjenja odseljavaju – čak i izvan granica regije (na pr. u prestonice, eventualno u inozemstvo).

U mjestima ostaju samo stariji, ali i društvene skupine u nepovoljnem položaju. Trajno nezaposleni, invalidne osobe, hendikepirane osobe, oni koji žive u deprivaciji i romsko stanovništvo. (Nije zanemarljivo, da među navedenim kategorijama ima i preklapanja). Romsko stanovništvo u sve tri županije živi pod veoma lošim socijalnim okolnostima.

U marginaliziranim naseljima se smanjuje broj stanovnika, smanjuje se broj aktivno zaposlenih i povećava se udio starih i osoba u nepovoljnem položaju. Potrebno je poboljšati kvalitetu života u manjim i srednjim naseljima.

Sustav obrazovanja

U regiji funkcioniра više visokoobrazovnih ustanova: Viša poljoprivredna škola u Križevcima (VGUK), „Sjeverno sveučilište“ sa sjedištem u Koprivnici i Sveučilište u Kapošvaru; od ovih je „Sjeverno sveučilište“ još u fazi organiziranja. Ove su ustanove izuzetno značajne za očuvanje konkurentnosti regije i za opskrbu lokalnog gospodarstva stručnjacima. Značaj im premašuje granice županija. Unatoč tome i ove su ustanove dijelovi jednog takvog sustava, u kojem su finansijski izvori oskudni. Visokoobrazovne ustanove u pograničnoj regiji su bitne glede konkurentnosti i ove ustanove mogu biti temeljem lokalnih istraživačko-razvojnih aktivnostima. Uloga Sveučilišta u Kapošvaru ima istaknuti značaj u županijskoj agrarnoj inovaciji i na području prehrambene industrije, sličnu ulogu treba popuniti i viša škola u Križevcima.

Na području srednjeg obrazovanja odgovarajuće funkcioniranje stručnog obrazovanja je temeljni zadatak glede budućnosti pogranične regije. Potrebno je pružiti mladima ono praktično znanje, primjenljivo u svijetu rada, koji odaberu ovaj put. Uslijed nepovoljnih gospodarskih okolnosti, potrebno je posvetiti istaknuto pozornost na ispinjenje potreba za stručnjacima u lokalnim poduzetništvima. Finansijski teret funkcioniranja ovih ustanova pada na lokalne samouprave na raznim razinama, što također predstavlja izazov u ovoj regiji.

Obrazovni sustav treba osigurati mogućnost svakom učeniku, ali provincijske škole nisu u mogućnosti premostiti nejednakosti, već ih reproduciraju, time dajući doprinos konzerviranju nepovoljnog socijalnog položaja Problem predstavlja i nedostatak stručnjaka, odnosno skrb djece i nepovoljnom položaju pod nepovoljnim okolnostima. To je osobito svojstveno za škole u manjim naseljima.

Učenje tijekom cijelog života je osobito bitno i potrebno u takvom okruženju, kao što je pogranično područje, gdje je jedan od najznačajnijih problema slaba obrazovanost, nedostatak stručne radne snage, visoka nezaposlenost, kao i neravnoteža među potražnje tržišta rada i raspoložive ponude radne snage. Visoko i stručno obrazovanje treba biti sposobno reagirati na promjenljive potrebe tržišta rada.

Nedostatak kapitala, nezaposlenost i nekonkurentnost

Najviše gorući problem regije je nezaposlenost. Na žalost broj radnih mjesta se povećava veoma sporo (ukoliko se povećava), a razlog za to je što se lokalno gospodarstvo bori sa nedostatkom kapitala. Postoje takvi sektori gospodarstva i industrijske grane (poljoprivreda, preraživačka prehrambena industrija poljoprivrednih proizvoda, drvna industrija, šumarstvo i turizam), gdje postoje mogućnosti za razvoj i rast, ali poduzetništva nemaju kapitala za ostvarenje investicija. Županijama su potrebni investitori i vanjski izvori da bi se ovo stanje promijenilo. Za to je međutim potrebno stvoriti povoljne okolnosti za ulaganja. Sa tom su namjerom stvorene slobodne poduzetničke zone, industrijski parkovi (Mađarska) i poduzetničke zone (Hrvatska). Predviđeno je otvaranje poduzetničkih (industrijskih) zona u takoreći svim općinama Koprivničko-križevačke i Bjelovarsko-bilogorske županije, ali ozbiljan izazov predstavlja to, da većina njih ni dana nije aktivna, ili se u njima ne obavljaju nikakve djelatnosti. Isto je to svojstveno i za sedam industrijskih zona u županiji Šomođ, od kojih niti jedna ne radi sa punim kapacetetom, a ima i takvih, u kojima se uopće ne obavlja gospodarska djelatnost. Jedna od najozbiljnijih prepreka osnivanja industrijskih zona u Hrvatskoj su prije svega nerješeni posjedovni odnosi, kao i nepovoljan finansijski položaj

lokalnih samouprava, iz tog razloga nisu u mogućnosti sudjelovati u razvoju industrijskih zona. Niti samouprave u Šomođu ne raspolažu sa takvim izvorima, sa kojima bi itravno sudjelovali u razvoju lokalne industrije.

Potrebno je unapređenje usluga i infrastrukture, suradnje među organizacijama, i marketinga industrijskih parkova i zona za to, da bi industrijske zone dostigle bolje pokazatelje iskorišćenja. Slobodne poduzetničke zone sa trenutačnom infrastrukturom nisu konkurentne u krugu ulagača, jer nisu u stanju pružiti kompleksne usluge, a također nije izgrađen niti sustav institucija potrebnih za djelotvorno funkcioniranje.

Glede ulaganja u istraživanje i razvoj je izrazito osetna slaba konkurentnost županija. Primjerice udio županije Šomod u ukupnim državnim ulaganjima iznosi svega 0,75% (2012). Neuravnotežena je gospodarska djelatnost na području županija – veliki je stupanj koncentriranja u županijskim središtima.

Na ispitivanom području na nacionalnoj razini je manji značaj industrije (to ne vrijedi bezuvjetno i za Koprivničko-križevačku županiju, jer u gradu Koprivnici je značajna preraživačka industrija). Najznačajnija je prehrambena industrija. Na području drvne industrije su najznačajniji kapaciteti. I industriji je zaposleno manje od jedne trećine lokalnih zaposlenih. Unatoč značaju poljoprivrede, 13-17% zaposlenih (u dvije hrvatske županije 17%, a u Šomođu 13%) radi u ovoj grani. Nasuprot tome, udio zaposlenih u uslužnim djelatnostima je manji od državnog prosjeka: ovaj je udio u Hrvatskoj 29%, u dvije županije pogranične regije to iznosi nešto više od 18%; Šomod tek za jedan posto zaostaje za državnim prosjekom (27%). (Eurostat: NACE activities, 2015.). Istodobno, na sadašnjoj razini konkurentnosti poljoprivredni sektor nije u stanju upošljavati veći broj osoba. Pored nedostatka kapitala, razlog za to je i to, što je struktura posjeda veoma usitnjena (za to postoje i geografski i povjesni razlozi), međutim posjednici zemlje i zemljoradnici iz razloga povjesnih iskustava ne pokazuju naklonost prema oblicima poljoprivrednih zadruga, premda bi i to moglo dovesti do poboljšanja djelotvornosti. Istzodobno iskorišćavanje ograničenih izvora je rasipno.

Problemi turizma

Naselja u blizini Balatona, bogata u prirodnim vrijednostima i u građenoj baštini pružaju izvanredne uvjete za razvoj turističke grane, istodobno je glede broja noćenja i prihoda od turizma županija Šomod je i tako jedna od onih koja ima najslabije pokazatelje u Južnom Zadunavlju. U gospodarstvu županije Šomod značajnu ulogu ima turizam, koji je uglavnom koncentriran u naseljima Istaknutog turističkog područja balaton, pored obale, ali manjoj mjeri zahvata ostale dijelove županije. U hrvatskim županijama za turističku granu izvor phoda predstavlja jedino turizam tijekom godine i kontinentalni turizam. Međutim niti u jednoj se županiji ne koriste mogućnosti u dovoljnoj mjeri. Takva ozbiljna mogućnost, koja pruža značajnu konkurentnost je područje Drave, kao i iskorišćavanje toplica i termalnih izvora. Ovo drugo može predstavljati preim秉stvo u zdravstvenom turizmu. Pored ruralnog turizma i rekreativni turizam (sportovi na vodi, biciklističke ture, itd.) predstavljaju značajnu prednost za ove županije.

Međutim nije na raspolaganju turistička infrastruktura, pošto je nedovoljan broj kvalitetnih prenoćišta a također nema dovoljno poduzetništava, koja pružaju ostale turističke usluge,

odnosno u brojnim slučajevima nisu na raspolaganju temeljni uvjeti turizma (mape, informacijski prtlji, turistički centri, prospekti). Naravno za to je razlog i pomenuti nedostatak kapitala, pored toga, što područja uključena u turizam (na pr. Drava i okolica) još nisu prisutna u domaćoj i međunarodnoj turističkoj ponudi – štoviše često puta niti u županijskoj.

Nedostatna infrastruktura

Razne industrijske grane gospodarstva, pored navedenih poteškoća ograničava i stanje infrastrukture. Kao što je poznato, pogranična područja uglavnom zaobilaze ceste od međunarodnog značaja i autoceste. Kapacitet i stanje željezničkih linija nije zadovoljavajuće. Bilo bi povoljno elektrificiranje više željezničkih linija, kod drugih linija poteškoću predstavlja nedostatak paralelnog prometa. Ne računajući željezničke kolodvore većih gradova, takočeći sve postaje u regiji je potrebno obnoviti, jer ima naselja, u kojima takočeći i ne postoje objekti za posluživanje putnika. U hrvatskim županijama je pogotovo veliki broj neodgovarajućih i opasnih pružnih prijelaza. I trasa i kvaliteta drugo- i trećerazrednih cesta je veoma nepovoljna u cijeloj regiji. Pored obnove, osvremenjavanja, eventualnog proširenja cesta u pojedinim naseljima bi bila potrebna i izgradnja zaobilaznica. Trenutačno iz razloga postojanja ovih čimbenika znatno je duže vrijeme dostupa do pojedinih naselja. Ove okolnosti doprinose malom broju investicija i niskoj konkurentnosti regije. Dostup do pojedinih naselja i gradova u regiji je otežan. Iz tog razloga javne usluge, komercijalne usluge i rekreacija, koje lokalno nisu dostupne, za lokalno stanovništvo su također teško dostupne, a i to doprinosi snižavanju kvalitete života. Kvalitetu javnog prijevoza takođe kvari nedostatak cesta i željeznice.

Gradnja i obnova cesta je veoma skupa, bez vanjskih izvora županije u regiji nosu u stanju provesti potrebne razvoje. To vrijedi i za investicije u željeznicu. Tako postaje problem i privlačenje izvora. Uslijed neuređenih pravnih i posjedovnih odnosa cesta u Koprivničko-križevačkoj i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji (nerasčišćeni odnosi uslijed nedostataka katastarskih evidencija) uveliko se umanjuje mogućnost dobivanja potpora iz EU finansijskih fondova, iz kojih bi se mogla financirati obnova, gradnja novih cesta ili njihovo proširenje.

Naselja u regiji nisu povezana biciklističkim stazama, takve staze nisu izgrađene.

Pored prometne infrastrukture i infrastruktura ostalih instalacija imaju nedostataka u sve tri županije. U hrvatskim županijama regije postoje naselja, koja nisu priključena na javnu vodoopskrbu. Na cjelokupnom području Koprivničko-križevačke županije je izgrađen javni vodovod. Unatoč tome nije pokriveno svako naselje. Na sustav je trenutačno priključeno 58,2% stanovništva, što znatno zaostaje iza hrvatskog prosjeka (oko 74%). U Koprivničko-križevačkoj županiji 30,32% kućanstva je priključeno na kanalizaciju otpadne vode. To također zaostaje za hrvatskim prosjekom (44%). Slični su pokazatelji i u Bjelovarsko-bilogorskoj županiji. Uslijed strukture naseljenosti, u županiji Šomođ u područjima sa sitnim selima i u sadašnjosti je veoma nizak udio naselja priključenih na kanalizaciju otpadnih voda. Područja priključena na kanalizaciju se uglavnom nalaze u gradovima i u njihovim gravitacijskim područjima, kao i u zoni naselja uz Balaton i uz Dravu. U županiji Šomođ na svaki km instalacije pitke voda dolazi 0,54 km kanalizacije (državni prosjek je 0,654 km). To ukazuje na nešto više od 50% udjela. Još je lošije stanje glede centralne odvodnje otpadnih voda. Škare komunalnih instalacija u sve tri županije veoma raširene. Slično je stanje i glede opskrbljenoosti kućanstava plinom.

Energetska učinkovitost i obnovljive energije

Energetske izazove pogranične regije treba podijeliti u dvije skupine: na povećanje energetske učinkovitosti i eksploataciju obnovljivih energija. Bit oba izazova je potreba, da poduzetništva budu konkurentnija (da koriste jeftiniju i manje energije), da bude ekonomičnije održavanje javnih ustanova i da se stanovništvu ne povećavaju izdaci za energiju.

Javne ustanove u županijama, na pr. škole, zgrade lokalne samouprave, itd. su sve veliki potrošači glede energije rđanja. Usljed malog broja suvremenih i dobro izoliranih zgrada troškovi grijanja su visoki. I stanovništvo se suočava sa sličnim problemima grijanja. Poduzetništvima vrijedi smanjiti eventualne izdatke na svim područjima, da bi mogli opstati u tržišnoj konkurenciji.

Korištenje biomase, kao primarnog ili sekundarnog proizvoda je povoljno i u ovoj regiji. Uzgajanjem energetskih biljaka bi se mogle ublažiti potrebe za energentima u regiji. Sa obnovljivim izvorima energije na temelju nusproizvoda poljoprivredne biljne proizvodnje se može računati prije svega na visokorodnim područjima sa velikim plodnim površinama. Lokalna uporaba biomase, koja nastaje u stočarstvu (i biopllin) bi također bila od koristi. Time bi se mogao dati doprinos umanjenju energetskog potreba poduzetništava i stanovništva, i sve to na ekološki povoljan način. Dobar primjer za funkciranje biplina je jedinica, koja funkcioniira u šećerani u Kapišvaru, koja iskorištava nusproizvode nastale tijekom proizvodnje.

Pored biomase i glede georemičnih i geotermalnih (prva znači energiju akumuliranu u blizini površine, a druga u dubinskim stenovitim slojevima) izvora energije su značajni potencijali. Geotermična energija je ne samo alternativni, već i aditivni izvor energije, koji se može koristiti skupa sa drugim energentima. Koprivničko-križevačka i županija Šomođ raspolaže sa znatnim potencijalom glede eksploatacije geotermičnih izvora energije. Do sada se djelimice uspjelo otkriti i iskoristiti ove izvore (osobito su dobri izvori Koprivnica-Križevci, Lunjkovec-Kutnjak; u Šomodu u općinama Marcali i Kapošvar, ali i u općinama Barč i Nađatađ su povoljni uvjeti). Eventualne bušotine (prekvalificirana izvorišta ugljikovodika) u budućnosti mogu biti od koristi u energetske, poljoprivredne ili rekreativne svrhe, ali samo u tom slučaju, ako studija usmjerena na tehničku i gospodarsku primjenu, odnosno studija o ekološkom utjecaju ili detaljna studija o primjeni to utvrdi kao opravданo. Takva je studija i knjiga o vrijednovanju geotermičnih izvora Podravine (Geotermalna ispitivanja u Podravini – projekt HUHR/0901/2.1.3./0006). Za eksploataciju dubinske energije su osobito podobna ona područja, na kojima se u dubini nalaze krševita, porozna ili fragmentarna nalazišta termalne vode. Porozna izvorišta termalnih voda podobnih za energetsku primjenu se prije svega nalaze u liniji Drave. Pored energetske primjene glavna prednost geotermalne energije je se pokazuje u smanjenju energetske potrebe grijanja javnih ustanova.

Energija vjetra se u regiji može koristiti ograničeno za masovnu proizvodnju energije. Glede solarne energije ne postoje istaknute mogućnosti u regiji, ali obično u razdoblju od ožujka do listopada je glede korištenja solarne energije najpovoljnije i na taj način bi se cijelokupna potreba stanovništva za sanitarnom toplom vodom mogla udovoljiti isključivo korištenjem solarne energije. Primjenu solarnih kolektora u velikoj mjeri otežava to, što su mogućnosti ulaganja stanovništva veoma ograničene, iz već poznatih razloga.

Primjena obnovljivih izvora energija zahtijeva velika ulaganja i nacionalne regulative mogu predstavljati prepreku.

Ispitivajući energiju vode, na Dravi se može sagraditi elektrana sa ekonomičnom eksploatacijom (istodobno tobi imalo i znatne troškove vezane za zaštitu prirode). U hrvatskim planovima razvoja istodobno je predviđena izgradnja jedne hidroelektrane na hrvatskom području. Ukoliko se ovaj projekt ostvari, to će predstavljati ozbiljan ekološki izazov.

Zaštita okoliša

Pogranična regija obiluje prirodnim resursima. Sa огромним površinama pod šumama i značajnim dijelom ravnice u dolini Drave županije se ističu sa svojom biološkom raznolikošću. Istodobno prirodno bogatstvo (resursi) u Koprivničko-križevačkoj i Bjelovarsko-bilogorskoj županiji još neće u potpunosti otkriveno i procijenjeno (na pr. sistematizacija biljnih i životinjskih vrsta, definiranje životnih prostora, svojstvenih prirodnih i umjetnih krajolika).

Zhvaljujući kvalitetnom tradicionalnom planskom gospodarenju stoje na raspolaganju izvanredni resursi za drvnu, odnosno prerađivačku industriju. Pošumljenost županije Šomođ je i na državnoj razini istaknuta. Blizu 90% šuma se sastoji od bjelogoričnog drveća. 90% od proizvedenog drvnog materijala u državi potječe iz županije Šomođ. U pograničnom području zemljište izuzetno odgovara šumskim područjima. Može se očekivati da će se površina pod šumama još više povećavati. Oštećena područja (nalazišta ruda, odlagališta smeća) su predviđena za rehabilitaciju, na taj način se očekuje još povoljnije stanje. Time i primjenom odgovarajućih agrotehničkih mjer se može ublažiti erozija vode i vjetra. U vezi šuma je potrebno napomenuti, da gospodarenje divljačima predstavlja istaknuti gospodarski potencijal, što bi prije svega vrijedelo iskoristiti na području turizma.

Na području zaštite okoliša potrebno je spomenuti i pitanje gospodarenja otpadom. Na tom području je u hrvatskim županijama potrebno nastaviti formiranje jedinstvenog sustava gospodarenja otpadom i izgraditi središnje lokacije za odlaganje otpada, a ranije ukinuti (Projekt regionalni centar za gospodarenje otpadom PISKORNICA). U županiji Šomođ postoji više takvih jedinstvenih organizacija za gospodarenje otpadom, nije potrebno njihovo reorganiziranje, a istodobno su znatno porasli troškovi obrade otpada, što nosi u sebi opasnost da će se stanovništvo u sve većoj mjeri okrenuti ka praksi odlaganja na ilegalna odlagališta. Unutar prikupljanja komunalnog otpada selektivno prikupljanje je zastupljeno u malom omjeru.

Ekstremni vremenski uvjeti i izljevanje rijeka predstavlja ozbiljan izazov u gospodarenju vodama za ove županije. U Koprivničko-križevačkoj županiji funkcioniraju nepomišljeni i zastarjeli sustavi upavljanja za zaštitu područja od poplava.

Izazovi pogranične suradnje

Osim kvalitetnih odnosa između pograničnih županija potrebna bi bila još tjesnija suradnja između institucija. Ali ta suradnja ne može nadoknaditi već prije spomenute postojeće poveznice.

Drava trenutno u fizičkom smislu razdvaja zajednice uz granicu. Nema dovoljno graničnih prijelaza - zahvaljujući prvenstveno rijeci. Između Koprivničko - križevačke i Šomodske županije trenutno su otvorena samo dva cestovna granična prijelaza. Zbog ograničenih mogućnosti vrlo je otežan promet i uspostavljanje suradnje između zajednica na obje strane granice, a isto tako i stvaranje

zajedničkog gospodarskog i uslužnog prostora. A postoji i jezična barija, s toga se i to pojavljuje kao otežavajuća okolnost za razvoj međusobne suradnje.

Istina je da pogranične županije raspolažu izvrsnim potencijalima, npr. na području poljoprivrede, gospodarenja šumama i dijelom na području turizma, ali unatoč tome u proteklim godinama pojavile su se negativne tendencije u gospodarskim i društvenim pokazateljima. Depopulacija, napuštanje regije, veća nezaposlenost od državnog prosjeka, smanjenje BDP-a u regiji po stanovniku, nedovoljna privlačnost ulagačkog kapitala, te niska stopa aktivnosti na području istraživanja i razvoja – sve su to čimbenici koji zahtjevaju hitne intervencije. Vrlo teški demografski izazovi na regionalnoj i lokalnoj razini također iziskuju daljnje intervencije i izradu razvojnih programa.

3. Zajednička pogranična razvojna strategija

Zajednička vizija pogranične regije

Bjelovarsko – bilogorska, Koprivničko – križevačka te Šomođska županija u budućnosti će predstavljati jednu kompaktniju kulturnu i gospodarsku regiju od današnje. Osovina te regije iz kulturnog i teritorijalnog aspekta će predstavljati rijeka Drava. Ove tri županije rijeka Drava ne razdvaja, već ih spaja.

Županije će se sve više oslanjati jedne na druge i otvoriti će se prema susjednim županijama. Bit će dostupnije i karakterizirati će ih kvalitetni odnosi unutar regije. Prometovat će se brže i jednostavnije na kvalitetnim prometnicama i biciklističkim cestama. Željeznica će poslužiti kao alternativna mogućnost za prometovanje roba i ljudi. Otvoriti će se novi granični prijelazi, s toga izolirana područja na periferiji te regije postat će jedinstveni prekogranični gospodarski, kulturni i uslužni prostori. A regija će postati ključni faktor u hrvatsko-mađarskim međunarodnim vezama.

U tri županije znatno će se poboljšati kvaliteta življenja i gospodarske mogućnosti lokalnog stanovništva. Stanovnici u manjim naseljima vlastiti život već neće doživjeti kao diskriminaciju. Ojačati će lokalno gospodarstvo, stvaraju se nova radna mjesta čime se ublažuje i problem nezaposlenosti.

Stvoriti će se nova radna mjesta u poljoprivredi, šumarsvu, drvoprerađivačkoj industriji, stočarstvu, vrtlarstvu te prehrambeno- prerađivačkoj industriji, a paralelno s time povećava se i konkurentnost poduzetnika. Tome će doprinijeti i energetska učinkovitost regije te korištenje obnovljivih izvora energije. Lokalna industrija i poduzetnički sektor dugoročno će smanjiti troškove energije zahvaljujući dijelom korištenju biomase i bioplina. Potrošnja energije javnih institucija također će se značajno smanjiti zahvaljujući korištenju solarne i geotermalne energije. Suradnja visokoškolskih institucija u regiji uveliko će doprinijeti aktivnjem zalaganju na području istraživanja i razvoja.

Različite vodene baze koristiti će se i u ekološkom smislu efikasnije i to u različite svrhe, npr. za proizvodnju energije, hlađenje, grijanje, proizvodnju biljaka i u turističke svrhe.

Cjela regija će postati turističko prepoznatljiva destinacija. Cijela Podravina će raspolagati takvom turističkom ponudom koja će udovoljiti potrebe onih koji se žele odmoriti i opustiti. Pored toga razvijaju se i na ostalim područjima regije turističke usluge. Karakteristične kulturne manifestacije u pograničnoj regiji pojavit će se kao jedinstvene priredbe. A različiti programi održat će se tijekom cijele godine. Upravo zbog toga turistička sezona će biti duža i izjednačenija.

Relativna izoliranost Bjelovarsko – bilogorske, Koprivničko – križevačke te Šomođske županije će s vremenom nestati, te postati konkurentom i uspješnom regijom u kojoj se efikasno iskorištavaju postojeći lokalni resursi i mogućnosti.

Strateški ciljevi

Cilj prekogranične razvojne strategije je **smanjenje te ukidanje relativne izoliranosti pogranične regije, odnosno županija**. Također je cilj poboljšanje kvalitete življenja, privlačnosti i ukidanje depopulacije u pograničnoj regiji. Potrebno je smanjiti nezaposlenost, stvoriti nova radna mjesta, te poticati ulaganja koja dodatno stimuliraju ulagače. Cilj je među ostalom i povećanje energetske učinkovitosti te korištenje obnovljivih izvora energije. Jedan od strateških ciljeva je svakako postavljanje **u centar pozornosti rijeku Dravu čime bi se stvorila jedinstvena turistička regija**. Ostvarivanje tih ciljeva nose u sebi željene rezultate pomoću kojih se može ostvariti **prekogranična suradnja, povećanje konkurentnosti, smanjenje teritorijalne nejednakosti između regija**, postepeno se razvijaju svi pokazatelji u odnosu na državni prosjek te se poboljšava stanje i zaštita okoliša i prirode.

Dolje želimo demonstrirati koje su poveznice između navedenih strateških ciljeva. U matriksu se nalaze specifični ciljevi i zadaci. Svaki zacrtani cilj je u dodiru s pograničnim županijama osiguravajući time zajednički karakter strategije.

	Provedba prekogranične suradnje	Povećanje konkurentnosti	Smanjenje neuravnoteženog razvoja	Zaštita okoliša i prirode
Smanjenje, odnosno uklidanje relativne izoliranosti pogranične regije, odnosno županija	<i>Razvoj integrirane prometne infrastrukture u pograničnim županijama</i>			
Poboljšanje kvalitete življenja, privlačnosti i ukladanje populacije u pograničnoj regiji	<i>Otvorenje novih graničnih prijelaza</i>			
	<i>Stvoriti uvjete malograničnog prometa</i>			
	<i>Jačanje kulturnih veza</i>			
	<i>Poticanje suradnje susjednih naselja u pograničnoj regiji</i>			
	<i>Poboljšanje ponude kulturnih događanja u ruralnim predjelima</i>	<i>Poticanje zapošljavanja kvalificiranih lokalnih stručnjaka te zadržavanje ih u regiji</i>	<i>Poboljšanje kvalitete zdravstvene skrbi i sanitetskih usluga za prijevoz bolesnika, te smanjenje teritorijalne neizjednačenosti</i>	<i>Izgradnja oborinskog odvodnog sustava uz rijeku Dravu (s ciljem jačanja protupoplavnog sustava)</i>
			<i>Proširivanje preventivnih i drugih aktivnosti za očuvanje zdravlja</i>	<i>Razvoj kanalizacijske mreže za pitku vodu i otpadne vode, te sustava za čišćenje otpadnih voda</i>
			<i>Povećanje kapaciteta na području socijalne skrbi (dopuna i razvoj nepostojećih usluga)</i>	<i>Dodatan razvoj gospodarenja otpadom (poboljšanje reciklaže)</i>
			<i>Sužavanje „komunalne škare“ u naseljima</i>	<i>Povećanje udjela selektivnog prikupljanja otpada</i>
			<i>Unapređivanje Roma</i>	

Provedba prekogranične suradnje	Povećanje konkurentnosti	Smanjenje neuravnoteženog razvoja	Zaštita okoliša i prirode
<i>Proširivanje kapaciteta prehrambene industrije</i>			
<i>Razvoj lokalnih proizvoda, izrada zajedničkog marketinga</i>			
	<i>Proširivanje kapaciteta drvne industrije</i>		
	<i>Jačanje konkurentnosti poljoprivredne</i>		
	<i>Poticanje kvalitetnijeg umrežavanja poljoprivrednih proizvođača</i>		
	<i>Poboljšanje obrazovanja i strukovne edukacije</i>		
<i>Razvoj visokoga školstva (prekogranična suradnja između sveučilišta)</i>	<i>Jačanje visokoškolskog sustava te sustava za obrazovanje odraslih</i>	<i>Poboljšanje uvjeta obrazovanja, osuvremenjivanje opreme i adaptacija zgrada</i>	
	<i>Povećati broj studenata, te broj diplomiranih osoba</i>		
<i>Utemeljenje zajedničkog ureda za poticanje ulaganja</i>	<i>Provedba različitih aktivnosti za poticanje ulaganja</i>		
	<i>Proširivanje aktivnosti na području istraživanja i razvoja</i>		
	<i>Korištenje geotermalne energije</i>		
	<i>Proizvodnja i korištenje biomase i bioplina na lokalnoj razini</i>		
	<i>Poboljšanje energetske učinkovitosti poduzetničkog sektora</i>		
	<i>Poboljšanje energetske učinkovitosti javnih ustanova</i>		
		<i>Poboljšanje energetske učinkovitosti stanovništva</i>	

Povećanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije

Projekt se ostvaruje u okviru Mađarska-Hrvatska IPA prekograničnog programa suradnje, uz sufinanciranje Europske unije

Provedba prekogranične suradnje	Povećanje konkurentnosti	Smanjenje neuravnoteženog razvoja	Zaštita okoliša i prirode
<i>Razvoj turizma kreiranjem novih destinacija</i>	<p><i>Povećanje turističkih kapaciteta</i></p> <p><i>Organiziranje dopunskih sadržaja u slučaju novih destinacija</i></p>		<p><i>Smanjenje ugroženosti prirodnih staništa provedbom pravila o zaštićenim prirodnim područjima</i></p> <p><i>Stvaranje monitoring sustava s ciljem očuvanja ekološke mreže, prirodnih staništa i biološke raznolikosti</i></p>
<i>Zajednička i jedinstvena turistička marketinška aktivnost (brand)</i>			<p><i>Učinkovitije korištenje prirodne i kulturne baštine s ciljem razvoja kulture i turizma, odnosno za poticanje gospodarskog razvoja</i></p>
	<i>Stvaranje jedinstvene turističke ponude</i>	<i>Edukacija zaposlenih u turizmu</i>	

3.: Matriks strategije i specifičnih ciljeva pogranične regije

4. Pogranični utjecaji u 6 sektora

Regionalni razvoj

Kako bi se ostvarila prekogranična suradnja, te smanjila i ukidala relativna izoliranost pogranične regije te županija potrebno je ostvariti sljedeće specifične ciljeve na području regionalnog razvoja:

Otvorenje novih graničnih prijelaza

U analiziranoj pograničnoj regiji vrlo malo mogućnosti ima za prelazak granice, s toga je potrebno otvoriti nove prijelaze kako bi se pojednostavilo uspostavljanje kontakata unutar regije.

Poticanje i stvaranje uvjeta malograničnog prometa

Veze između lokalnih jedinica su nezamislive bez malograničnog prometa. Zbog različitih lokalnih kulturnih manifestacija, gospodarskih usluga i protoka turista potrebno je osigurati malogranični promet. I to može doprinijeti povezivanju gospodarstava u pograničnoj regiji.

Jačanje kulturnih veza

Pogranične kulturne manifestacije, festivali, seoski i gastroturizam, sve su to takve aktivnosti pomoću kojih je moguće još bolje međusobno povezivanje.

Poticanje suradnje između pograničnih naselja

Ova naselja u cilju postizanja gore navedenih ciljeva trebaju permanentno surađivati, ovisno o zadacima koji se nameću zahvaljujući pograničnim vezama.

„Poboljšanje kvalitete življenja, privlačnosti te ukidanje depopulacije pogranične regije“ – u sklopu tog strateškog cilja slijedeći specifični ciljevi su potrebni za postizanje regionalnog razvoja:

Poboljšanje ponude kulturnih događanja u ruralnim predjelima

Kako bi se ojačala sposobnost zadržavanja lokalnog stanovništva u manjim naseljima potrebno je povećati ponudu kulturnih događanja. Pod povećanjem kulturne ponude se podrazumijeva među ostalom obogaćivanje ponude gradskih muzeja, izložaba, kazališta i drugih kulturnih središta. Kako bi kulturna ponuda bila svakome pristupačna potrebno je programe odnijeti u mala naselja, odnosno žiteljima ponuditi mogućnost da po povoljnim cijenama mogu ih posjetiti ili sudjelovati tim programima. Pored toga cilj je svakako poticati i lokalne kulturne institucije (dom kulture, knjižare, itd.).

Poticanje zapošljavanja kvalificiranih lokalnih stručnjaka te zadržavanje ih u regiji

Masovno iseljavanje je karakteristično za cijelu regiju što osjeti i kvalificirana radna snaga koja zbog boljih radnih uvjeta napušta regiju. Njihov nedostatak je sve veći problem u različitim industrijskim granama i područjima. Osjećaju to i gospodarski dionici regije koji vrlo teško ili nikako ne znaju nadoknaditi nedostatak stručnjaka. Za izradu i provedbu specifičnih ciljeva pokrenuti su različiti poticajni programi pomoću kojih je moguće stvoriti takve uvjete kako bi zaposlenici barem počeli razmišljati o ostajanju.

Poboljšanje kvalitete zdravstvene skrbi i sanitetskih usluga za prijevoz bolesnika, te smanjenje teritorijalne neizjednačenosti

Stanovnici pogranične regije se suočavaju nedostacima kapaciteta sanitetskih usluga. To je uočljivo prvenstveno u hrvatskim županijama. Cilj je izjednačiti teritorijalne razlike i poboljšati kvalitetu usluga u regiji.

Povećanje kapaciteta na području socijalne skrbi (dopuna i razvoj nepostojećih usluga)

Potrebno je razvijati socijalne usluge za ugrožene društvene skupine i članove njihove obitelji. U pograđenoj regiji se susrećemo takvim područjima gdje ili su nedostatne ili u skučenim okvirima su osigurani institucionalni uvjeti djelovanja socijalnog sustava. Cilj je svakako u sve tri županije stvoriti mogućnosti kako bi institucije koje pružaju potrebne socijalne usluge bile dostupne za svakoga.

Proširivanje preventivnih i drugih aktivnosti za očuvanje zdravlja

Stanovništvo nije detaljno informirano o različitim aktivnostima koje štetno utječu na zdravljje, isto tako ni o bolestima, te pravilnoj ishrani. Nastalu situaciju je potrebno riješiti. Pored toga potrebni su različiti preventivni pregledi rizičnih skupina i na taj način smanjiti zdravstveni rizik.

Sužavanje „komunalne škare“ u naseljima

U sve tri županije značajna je razlika u tome koliko domaćinstava je priključeno na vodoopskrbni sustav i kanalizaciju. Razlika je manja od nacionalnih pokazatelja. Zato je potrebno u što kraćem roku postići barem državni prosjek.

U cilju postizanja „Konkurentnosti“, Smanjenja teritorijalne nejednakosti i razvoja“ te „Smanjenja nezaposlenosti, stvaranja novih radnih mesta i poticanja ulaganja“ potrebno je provesti slijedeće konkretnе strateške ciljeve:

Poboljšanje edukacije i strukovnog obrazovanja

Ova mjera se sastoji od slijedećih podciljeva:

- **Potrebe poslodavaca ugraditi u strukovno obrazovanje.** Jedan od važnih elemenata konkurentne regije je svakako edukacija, a u sklopu toga strukovno obrazovanje direktno reagira na potrebe poslodavaca, mladima dati konkurentno znanje koji se na taj način lakše mogu zaposliti. Ovi pozitivni efekti bitno utječu i na produktivnost poduzetništava te na nezaposlenost.
- **Prekvalifikacija i dodatna kvalifikacija na tržištu radne snage s ciljem davanja potpore lokalnim poslodavcima na tržištu rade snage.** Potrebna je daljnja edukacija svih dionika na tržištu radne snage, usklađeno s programima srednjih i visokoškolskih ustanova, odnosno programima cjeloživotnog učenja koji su u potpunom skladu trenutačnim i budućim gospodarskim potrebama županija.

Daljnje jačanje visokoškolskog sustava te sustava za obrazovanje odraslih

Cjeloživotno učenje je vrlo važno i potrebno u jednoj takvoj sredini kao što je pogranična regija gdje najveći problem predstavlja niska razina obrazovanja, zatim visoka stopa nezaposlenosti, odnosno neizjednačenost između potrebe tržište radne snage i ponude adekvatne radne snage. Poticanjem obrazovanja odraslih trajno nezaposleni mogu doći do novih spoznaja i znanja.

Poticanje ulaganja

Pograničnu regiju zaobilaze ulaganja, s toga je potrebno aktivno poticanje ulaganja. Trenutačne procese i provedbu mjera županijskih vlasti svakako treba poticati. Ove mjere se sastoje od slijedećih podciljeva:

- **Eliminiranje administrativnih prepreka.** Tijekom realizacije vanjskih investicija problem predstavljaju birokratski procesi te ishođenje različitih dozvola. Ovi procesi često puta koče realizaciju investicije i znaju poplašiti investitore. Potrebna je kompletna revizija svih procesa koje spadaju pod nadležnost županijskih, općinskih i lokalnih samouprava te institucija i upravljačkih tijela, odnosno pojednostavljenje pravnih okvira. Eliminiranje administrativnih prepreka znači ujedno i to da lokaliteti gdje se realiziraju investicije

aktivno sudjeluju u smjanjenju birokratskih tereta, te daju maksimalnu potporu investitorima u određenim okvirima.

- **Stvaranje povoljne investicijske klime u industrijskim i poslovnim zonama.** Postojeće industrijske i poslovne zone trenutačno raspolažu povoljnijim potencijalima od drugih mogućnosti za potencijalne investitore. Unatoč tome ove zone u većini ili nisu u funkciji, odnosno mali je broj poduzeća. Jedan od mogućih razloga je to što useljenje poduzeća iziskuje zelena ulaganja. Treba analizirati mogućnosti kako i na koji način se mogu uključiti u funkcioniranje poslovnih zona neiskorištene nekretnine smanjujući i na taj način troškove investicije. U sklopu tih mjera potrebno je svakako istraživati i druge elemente koji mogu doprinijeti boljem prosperitetu industrijskih i poslovnih zona.
- **Poticanje start-up poduzetništava**

Ova mjera znači indirektni poticaj za mala poduzeća koja su se utemeljila za stvaranje novih usluga i proizvoda. U sklopu aktivnosti za poticanje ulaganja postojeći institucionalni sustav u pograničnoj regiji potiče realizaciju novih konkurentnih ideja u gospodarskom obliku. Jedan od postojećih elemenata tih aktivnosti je djelovanje poduzetničkog inkubatora gdje su osigurani svi početni uvjeti za poduzetničke poduhvate. Tu pomoć treba dopuniti potražnjom osoba koje su inovativne i raspolažu izvedivim idejama (u tu svrhu treba organizirati konferencije, stručne radionice ili natjecanja). Naravno, pogranična regija vrlo se teško može natjecati mogućnostima koje nudi Zagreb ili Budimpešta, ali vrijedno je učiniti sve kako bi osigurali povoljne uvjete za lokalna start-up poduzeća.

Dvojakost strateških ciljeva, kao što su „Konkurentnost”, „Smanjenje nezaposlenosti, stvaranje novih radnih mjeseta i poticanje ulaganja” zastupljena je u slijedećim ciljevima:

Proširivanje aktivnosti na području istraživanja i razvoja

Pogranična regija na području istraživačkih i razvojnih aktivnosti totalno je zaostala. Iznimku čine visokoškolske ustanove i npr. tvornica lijekova u Koprivničko – križevačkoj županiji. Kako bi se stvorilo gospodarstvo koje se temelji na znanju potrebno je poticati i podržavati makar i na direktni način istraživačke i razvojne aktivnosti. Svakako je potrebno poticati takve projekte čiji rezultati se mogu primijeniti u gospodarstvu regije.

Osim navedenih strateških ciljeva, kao što su „Ukidanje teritorijalne nejednakosti” i „Smanjenje nezaposlenosti, stavarnje novih radnih mjeseta i poticanje ulaganja” potrebno je osmisli i slijedeće ciljeve:

Poboljšanje uvjeta obrazovanja, osuvremenjivanje opreme i adaptacija zgrada

Karakteristično je u cijeloj pograničnoj regiji da u manjim naseljima obrazovna infrastruktura nije suvremena, zgrade nisu u dobrom stanju te za njihovu adaptaciju osim unijskih izvora ne postoji nikakva sredstva na raspolaganju. Bilo bi vrlo nužno, pogotovo zgrade osnovnih i srednjih škola kompletno adaptirati i osvremeniti opremu. U tim institucijama, koje se nalaze na marginaliziranim područjima, uči velik broj socijalno ugroženih učenika kojima bi kao preduvjet trebali osigurati normalne obrazovne uvjete. Osim toga u hrvatskom dijelu pogranične regije ima i takvih institucija koje imaju deficit stručnjaka iz različitih oblasti, te potrebne bi bile i nove zgrade.

U centru pozornosti strateških ciljeva, kao što su „**Smanjenje nezaposlenosti, stvaranje novih radnih mesta i poticanje ulaganja**“ te „**Ustavljanje prekogranične suradnje**“ definirane su i slijedeće mjere:

Razvoj visokog školstva (prekogranična suradnja između sveučilišta)

U sklopu provedbe ove mjere vezano za razvoj obrazovanja ostvaruje se prekogranična suradnja između visokoškolskih institucija. Konkretna potencijalna suradnja se trenutno može ostvariti između Visokog gospodarskog učilišta u Križevcima i Sveučilišta u Kapošvaru, u koju se kasnije može uključiti i Sveučilište Sjever u Koprivnici. Suradnja između sveučilišta može biti uspješna prvenstveno na području studija stranih jezika te zajedničkih istraživanja.

Utemeljenje zajedničkog ureda za poticanje ulaganja

Gospodarski resursi i pokazatelji konkurentnosti u pograničnoj regiji vrlo su slični. Pošto je cilj da se gospodarstvo regije što bolje povezuje i stvara jedinstvena gospodarska regija, s toga bi bilo poželjno utemeljiti organizaciju ili ured koji bi se bavio poticanjem ulaganja i sve tri županije. Ovakav jedan ured bi na efikasan način mogao zastupati interes regije koja znači i polumilijunske tržište. Ova organizacija bi imala i više zadataka. Prvenstveno pronaći i pridobiti vanjske ulagače, promovirati regiju makar i izvan granica, te koordinirala bi poslove lokalnih poduzetnika vezano za pronalaženje poslovnih partnera i inozemnih tržišta. Centar za poduzetništvo Šomodske županije te pojedine trgovačke i industrijske komore već vrše slične aktivnosti. Nova organizacija ne bi ih zamijenila, nego bi se njen rad temeljio na uzajamnoj suradnji.

Pored strateških ciljeva, kao što su „**Smanjenje nezaposlenosti, stvaranje novih radnih mesta i poticanje ulaganja**“ te „**Smanjenje teritorijalne nejednakosti i razvoj**“ potrebna bi bila provedba i slijedećih mjer:

Povećati broj studenata, te broj diplomiranih osoba

Trenutačno u županijama regije u odnosu na zemaljski prosjek vrlo je mali broj diplomiranih osoba. Pogotovo je uočljiva velika razlika ako usporedimo prosjek unutar Europske unije. Cilj je približiti se zemaljskom i unijском projektu.

Poljoprivreda

U presjeku strateških ciljeva, kao što su „**Konkurentnost**“, „**Provedba prekogranične suradnje na lokalnoj razini**“ i „**Smanjenje nezaposlenosti, stvaranje novih radnih mesta i poticanje ulaganja**“ definirano je i nekoliko specifičnih ciljeva koji su usko povezani poljoprivrednim sektorom:

Proširivanje kapaciteta u prehrambenoj industriji

Specifični ciljevi govore o tome kako povećati volumen proizvodnje u regiji u agrarnom, prerađivačkom i prehrambenom sektoru. To iz dva razloga je potrebno učiniti. S jedne strane povećanjem proizvodnih kapaciteta povećava se i količina lokalnih proizvoda koji se prerađuju te se time povećava i dodana vrijednost regije. S druge strane na taj način se stvaraju potencijalna nova radna mjesta koja mogu ublažiti probleme nezaposlenosti u regiji. Kako bi se ostvarili zacrtani ciljevi bile bi izabrane različite metode koje bi kasnije na temelju studija utjecaja zajednički primijenili svi dionici u prehrambenoj industriji.

Razvoj lokalnih proizvoda, zajedničke marketinške aktivnosti

Cilj je unaprijediti marketinške aktivnosti lokalnih, uglavnom prehrabrenih proizvoda u regiji. To dopunjaje i poticanje stvaranja lokalnog brenda. U slučaju lokalnih proizvoda koji se proizvode u malim količinama, ali se mogu plasirati na tržištu cilj je poticati takve aktivnosti koje pomažu u uvođenju novog proizvoda na tržište. Očekivani efekt te mjeru je da lokalni proizvodi regije – neovisno o količini – budu dobro prihvaćeni na tržištu, pronalaze svoju potrošačku skupinu, te osiguraju stalni prihod poduzetnicima. Dakle, naglasak je na mjeri koja potiče razvoj poduzetništva i marketinške aktivnosti.

U presjeku strateških ciljeva, kao što su „Konkurentnost”, „Provedba prekogranične suradnje na lokalnoj razini” i „Smanjenje nezaposlenosti, stvaranje novih radnih mjesta i poticanje ulaganja” definirano je i nekoliko specifičnih ciljeva koji su usko povezani poljoprivrednim sektorom:

Proširivanje kapaciteta drvne industrije

Županije u regiji su bogate u šumama, šumm pokrivena područja su veća od prosjeka, međutim, velika količina posjećenog drveta često se izvozi iz regije u neobrađenom obliku. Proširivanje kapaciteta drvne industrije bi u praksi značilo da posjećeno drvo u većem dijelu bi ostalo u regiji te poslužilo kao sirovina u sekundarnoj preradi, odnosno u proizvodnji gotovih proizvoda. Na taj način povećavala bi se dodana vrijednost regije, stvorila nova radna mjesta udrvnoj inustriji, a dotična poduzeća krenula na putu razvoja. S ciljem ostvarivanja očekivanih efekata osim aktivnosti vezano za poticanje poduzetništava očekuje se intenziviranje aktivnosti na području pronalaženja finansijskih izvora, marketinških aktivnosti i pronalaženja novih tržišta.

Jačanje konkurentnosti poljoprivrede

Unatoč tome što poljoprivreda u sve tri županije igra važniju ulogu od zemaljskog prosjeka, produktivnost i konkurentnost tog sektora nije odgovarajuća. Uzroci su većinom poznati. Često nema suradnje između poljoprivrednih dionika, ili proizvođači ne raspolažu najsuvremenijim znanjem, odnosno izvori koji stoje na raspolaganju ne iskorištavaju se na efikasan način. U sklopu te mjeri radi se na pronalaženju problema tog sektora i na usmjeravanju prema povoljnijim direktivama. Analize stanja i studije koje upućuju na probleme paralelno mogu i rasvjetliti kojim odgovarajućim metodama se mogu eliminirati gorući problemi poljoprivrednog sektora. Kako bi se pronašli finansijski izvori namijenjeni za poljoprivredu ova mjeru pomaže i na taj način da se pružaju konzultantske usluge za sve dionike. Direktna potpora nije zamisliva, ali indirektno se mogu poticati usluge, razvoj poslovanja, marketinške aktivnosti, analiza tržišta kao planirani instrumenti za razvoj. Ove aktivnosti uveliko doprinose kvalitetnijem umrežavanju poljoprivrednih proizvođača što je jedan od prioritetnih ciljeva.

U presjeku strateških ciljeva, kao što su „Konkurentnost”, „Smanjenje nezaposlenosti, stvaranje novih radnih mjesta i poticanje ulaganja” definirano je i nekoliko specifičnih ciljeva koji su usko povezani poljoprivrednim sektorom:

Poticanje kvalitetnijeg umrežavanja poljoprivrednih proizvođača

U sklopu tog cilja kvalitetnijim umrežavanjem poljoprivrednih proizvođača nestale bi anomalije koje nastaju zbog usitnjenošći zemljišnih posjeda, a također bi nestali i zastarjeli strojevi. Sve to treba učiniti kako bi došli do izražaja sinergični utjecaji s ciljem održavanja i razvoja poljoprivrednih poduzetništava. U sklopu toga upoznavanjem i poticanjem suvremenih strategija za razvoj, odnosno različitih oblika organizacija i modela proizvođači bolje mogu iskoristiti zajedničke resurse, te na taj način se povećava produktivnost i konkurentnost poljoprivrede u cijeloj regiji.

Turizam

Na području turizma slijedeći specifični ciljevi su definirani u pograničnoj strategiji. Ovi specifični ciljevi koji jedan drugog nadopunjaju i potiču su slijedeći: „Konkurentnost“ i „Jedinstvena turistička regija uz rijeku Dravu“, a pomažu u ostvarivanju slijedećih strateških ciljeva:

Povećanje kapaciteta turizma

U sklopu provedbe te mјere ostvaruje se povećanje ponude smještajnih kapaciteta i ugostitelja različitih kategorija. Lokalne samouprave zajedno s turističkim organizacijama i lokalnim poduzetnicima u pograničnoj regiji na temelju zajedničko izrađenog turističkog plana teže k tome da bude što više smještajnih kapaciteta i turističkih usluga.

Razvoj turizma i uključivanje novih destinacija

U pograničnoj regiji kao nova destinacija svakako će se pojaviti rijeka Drava i njena okolica. Osim toga i u ostalim dijelovima regije potrebno je razvijati turističku ponudu (Kalnik, Zselic, Ljekovita kupališta u hrvatskim i mađarskim gradovima i općinama). Cilj je trajno povećati broj turista i noćenja u pograničnoj regiji. Međutim, potrebno je razvijati i druge sektore turizma:

- **Ciklo turizam:** u županijama regije između naselja nema izgrađenih biciklističkih cesta. Duž rijeke Drave na obje strane bi bilo potrebno izgraditi biciklističke staze (kao što je npr.izgrađeno oko Balatona)
- **Aktivni turizam (povezivanje rekreacije sa sportom)**
- **Izletničke staze:** potrebno je obilježavanje novih izletničkih staza, a paralelno tiskati i pripremiti karte za izletnike.
- **Gastroturizam**
- **Lovni turizam:** regija je vrlo bogata u šumama i uspješno gospodari divljačima i lovištim, pa bi bilo korisno ove resurse koristiti u lovne svrhe.
- **Seoski turizam**
- **Ekoturizam**
- **Ljekoviti turizam:** Ljekoviti i zdravstveni turizam je također takvo područje koje treba svakako razvijati, pošto regija raspolaže adekvatnim elementima koji su preuvjet za razvoj tog sektora, npr. kao što su ljekovita kupališta.

Razvijati usluge turističkih agencija vezano za nove turističke destinacije

Cilj je razvijati suradnju između pružatelja turističkih usluga i ostalih dionika na malo prije navedenim novim geografskim i tematskim turističkim odredištimi.

Zajednička i jedinstvena turistička marketinška aktivnost (brand)

Treba raditi na stvaranju jedinstvene turističke ponude. Također treba okupiti sve turističke dionike oko jedne grupacije s nakanom da se sastavi uz njihovu pomoć jedinstvena turistička ponuda. Nakon toga bi se plasirale u obliku različitih turističkih paketa na hrvatskom i mađarskom tržištu, odnosno na turističkom tržištu okolnih zemalja. Zajedničke marketinške aktivnosti i stvaranje brenda je samo prvi korak kako bi pogranična regija postala što prepoznatljivija.

Permanentna edukacija zaposlenih u turizmu

U znaku konkurentnih turističkih usluga i u cilju udovoljavanja kriterija suvremenih turista potrebno je zaposliti sve više zaposlenika s višom stručnom spremom.

Stvaranje jedinstvene turističke ponude

Usluge gore navedenih geografskih i tematskih turističkih destinacija potrebno je komprimirati i stvoriti od njih jedinstvenu ponudu. Zajedničke i jedinstvene marketinške aktivnosti, odnosno brand potrebno je popuniti sadržajem što je i konačni cilj tijekom provedbe te mjere. Finalni rezultat bi trebao biti stvaranje zajedničkog turističkog paket aranžmana koji je konkurentan i u inozemstvu. A potencijalni posjetitelji po slobodnom izboru mogu izabrati najpovoljniji paket koji će nuditi za svakoga ponešto tijekom odmora.

Zaštita okoliša

Provedbu strateških ciljeva, kao npr. „**Stvaranje jedinstvene turističke regije uz rijeku Dravu**“ i „**Pobojšanje uvjeta zaštite okoliša i prirode**“, podupiru sljedeće ključne mjere.

Smanjenje ugroženosti prirodnih staništa provedbom pravila o zaštićenim prirodnim područjima

Potrebna je detaljna reguliracija pravila o zaštiti prirode kako bi svako prirodno zaštićeno područje bilo pod odgovarajućom zaštitom.

Stvaranje monitoring sustava s ciljem očuvanja ekološke mreže, prirodnih staništa i biološke raznolikosti

Uskoro će započeti razvoj i izgradnja edukacijske i informatičke infrastrukture, odnosno izrada posebnog pravilnika za posjetitelje na zaštićenim područjima. Trenutno u pograničnoj regiji nije izgrađen monitoring sustav čime bi se mogla kontrolirati prirodna staništa i prirodno zaštićena područja, odnosno njihovo stanje te promjene u prirodi.

Učinkovitije korištenje prirodne i kulturne baštine s ciljem razvoja kulture i turizma, odnosno za poticanje gospodarskog razvoja

Malo prije navedene ciljeve i mjere u sektoru turizma treba popuniti aktivnostima koje fokusiraju na očuvanje i korištenje arhitektonske i prirodne baštine u kulturne i turističke svrhe. Kao finalni rezultat stvorila bi se mreža prirodne i kulturne baštine koja je održiva i koristila bi se u različite svrhe. Malo prije navedene mjere smatraju se i međusektorskim aktivnostima pošto su povezane i turizmom.

U sklopu strateških ciljeva, kao npr. „Poboljšanje kvalitete življenja u regiji. Poboljšanje uvjeta privlačnosti i ukidanje depopulacije u pograničnoj regiji“ i „Poboljšanje uvjeta zaštite okoliša i prirode“ na području zaštite okoliša ostvaruju se slijedeći specifični ciljevi:

Izgradnja oborinskog odvodnog sustava uz rijeku Dravu (u cilju jačanja protupoplavnog sustava)

Na obje strane rijeke Drave kao konstantni problem se pojavljuje odvodnja oborinskih voda. Ozbiljniji je problem tijekom bujice. Kako bi se zaštitila naselja uz rijeku potrebno je jačati protupoplavni sustav.

Razvoj kanalizacijske mreže za pitku vodu i otpadne vode, te sustava za čišćenje otpadnih voda

Izgradnja kanalizacijske mreže za pitku vodu i otpadne vode je uvrštena među dopunske aktivnosti. Cilj je neutralizacija što veće količine otpadnih voda u pročistačima koji udovoljavaju visokim standardima zaštite okoliša. Također je jedan od prioritetnih ciljeva osigurati kvalitetnu pitku vodu. Konačni je cilj da do kraja programskog razdoblja potrošači regije u najvećoj mogućoj mjeri postanu konzumenti pitke vode koja odgovara relevantnim standardima.

Dodatan razvoj gospodarenja otpadom (poboljšanje reciklaže)

U regiji i trenutno rade legalna odlagališta otpada, međutim bez kontrole i centralnog upravljanja. Cilj je uključiti ta odlagališta u sustav gospodarenja otpadom. Ovaj proces bio konkretno značio uklanjanje odlagališta otpada koja rade bez kontrole i upravljanja. Njihova mjesta će zauzeti centralna odlagališta gdje su osigurani uvjeti odlaganja otpada. Postojeće sustave treba dodatno razvijati kako bi se primijenili ekološki prihvatljivi sustavi koji ne troše previše resurse.

Povećanje udjela selektivnog prikupljanja otpada

Malo prije spomenute ciljeve je potrebno nadopuniti specifičnim ciljevima s posebnim osvrtom na popularizaciju i poticanje prikupljanja selektivnog otpada čime se želi povećati udio u ukupnom prikupljanju otpada.

U presjeku strateških ciljeva, kao npr. „Poboljšanje uvjeta zaštite okoliša i prirode“ i „Smanjenje nezaposlenosti, stvaranje novih radnih mjesta i poticanje ulaganja“ slijedeći specifični cilj se odnosi i na sektor zaštite okoliša:

Izgradnja sustava za navodnjavanje na poljoprivrednim područjima

U sklopu tog cilja postojeća vodena baza u regiji koristila bi se u poljoprivredne svrhe. Ova mjera nadilazi pojedine sektore, a očekuje se kao finalni rezultat da će se na područjima postojećih vodenih baza efikasnije koristiti voda za navodnjavanje. Time bi stvorili temelje i mogućnost prihodovnije (voća, povrća, ljekovitog i ukrasnog bilja), odnosno stabilnije proizvodnje. Jedan od ključnih elemenata te mjere je da postojeću vodenu bazu koriste po mogućnosti na način koji je ekološki prihvatljiv. Do kraja programskog razdoblja, dakle, do 2020. u Hrvatskoj se planira potpuna izgradnja sustava za navodnjavanje. Cilj ovog zahvata je da bi vodu crpili iz Drave i na taj način konstantno osigurali mogućnost navodnjavanja na 2000 Ha zemljišta u okolini Legrada, Đelekovca, Velikog Pažuta, Drnje i Hlebine. Na temelju jednog drugog plana izgradili bi sustav za navodnjavanje srednjeg kapaciteta, a vodu bi osigurale manje rijeke i pritoci. Ovim bi se osiguralo konstantno navodnjavanje 3500 Ha zemljišta, odnosno izgradili bi i sustav za navodnjavanje

manjeg kapaciteta. Vodenu bazu za to bi osigurale podzemne vode čime bi mogli dodatnih 1400 Ha zemljišta navodnjavati. Stečena iskustva tih planova koristili bi i u Šomođskoj županiji, a kao primjere dobre prakse korisnici mogu odlučiti hoće li se uključiti u provedbu takvih projekata ili ne.

Energetski sektor

U cilju postizanja strateških ciljeva, kao npr. „Povećanje energetske učinkovitosti“ i „Konkurentnost“ potrebno je ostvariti i slijedeće specifične ciljeve koji se odnose i na sektor zaštite okoliša:

Korištenje geotermalne energije

Korištenje geotermalne energije je potrebno isto tako u gospodarskoj i u poljoprivrednoj proizvodnji. Korištenjem geotermalne energije mogu se uspostaviti temelji poslovno učinkovite proizvodnje povrća u staklenicima ili pod folijom. Ovim specifičnim ciljem se potiče i ostvarivanje strateškog cilja kao „Poboljšanje uvjeta zaštite okoliša i prirode“. Područja pogranične regije raspolažu vrlo povoljnim potencijalima za korištenje geotermalne energije. To se pojačano odnosi na Podravinu. Na pojedinim lokacijama nailazimo na uvjete koji su povoljni za proizvodnju električne energije. Ovi resursi se mogu koristiti za proizvodnju električne energije, odnosno za grijanje. Na ovim lokacijama su izvršene prve analize, a rezultati su objavljeni u studiju koja je sastavljena u sklopu projekta Drava-Geo. Ove rezultate, te naftna i plinska nalazišta koja su izvan pogona treba koristiti kako bi se geotermalna energija koristila što učinkovitije, npr. za održavanje javnih institucija, za učinkovitost poduzetničkog sektora i za jeftinije održavanje sustava za grijanje.

Proizvodnja i korištenje biomase i bioplina u regiji

Cilj je da se nusproizvodi u bilinogojstvu, stočarstvu i šumarstvu u što većoj mjeri koriste za proizvodnju energije. Dobivena biomasa i bioplín može se koristiti na mjestu proizvodnje ili u obližnjim mjestima. Time se smanjuje potreba i ovisnost potrošača za udovoljavanjem energije, poboljšava se njegova konkurentnost, a ujedno se povećava i korištenje obnovljivih izvora energije u regiji.

Poboljšanje energetske učinkovitosti u poduzetničkom sektoru

Temeljno je pitanje učinkovitosti u poduzetničkom sektoru – pogotovo onda, ako se radi o proizvodnji – poboljšanje energetske učinkovitosti. Potrošnja električne energije i potrebe grijanja objekta povećavaju troškove održavanja i proizvodnje. Korištenjem obnovljivih izvora energije ove troškove je moguće smanjiti investicijama koje će se kasnije isplatiti, doprinijevši pri tome i efikasnijem djelovanju poduzetnika koji vrši investiciju. U sklopu tog specifičnog cilja potiču se poduzetnici koji na taj način mogu osuvremeniti svoja energetska postrojenja i sustave za grijanje, te primjeniti i ugraditi najsuvremeniju solarnu i vjetrenu tehnologiju. Osim toga u buduće se žele poticati i druge alternativne mogućnosti obnovljivih izvora energije.

Poboljšanje energetske učinkovitosti javnih institucija

Svakako treba smanjiti energetske potrebe javnih institucija u pograničnoj regiji – pogotovo nesuvremenih. Isto tako energetske potrebe trebaju zamijeniti korištenjem obnovljivih izvora energije. Potrebno je poticati rekonstrukciju sustava grijanja, promjenu stolarije, toplinsku izolaciju vanjskih zidova i druge slične aktivnosti. Treba također poticati primjenu geotermalne i solarne

energije za udovoljavanje potreba grijanja javnih institucija. Na taj način se smanjuju troškovi održavanja, a isto tako se poboljšaju i uvjeti rada.

U cilju postizanja strateških ciljeva, kao npr. „Povećanje energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije”, odnosno „Smanjenje teritorijalne neizjednačenosti te razvoj” potrebno je ostvariti i slijedeće specifične ciljeve u energetskom sektoru koji se odnose i na regionalni razvojni sektor:

Poboljšanje energetske učinkovitosti lokalnog stanovništva

Stanovnici u pograničnoj regiji nemaju dovoljno kapitala s toga ne znaju uložiti sredstva u poboljšanje energetske učinkovitosti. To se ponajviše očituje u ruralnim predjelima. Međutim, vrlo su visoke energetske potrebe, a i potrošnja energije stanovništva. Upravo zbog toga ova specifična mjera služi za smanjenje, a u boljem slučaju za zaustavljenje povećanja energetskih potreba lokalnog stanovništva. Poboljšanje učinkovitosti svakog električnog postrojenja ili sredstva za grijanje doprinosi smanjenju režijskih troškova. U sklopu te mjere očekuju se poticaji za manje investicije pomoći kojih je moguće ostvariti rekonstrukciju različitih postrojenja, ili npr. postavljanje sunčanih kolektora. Kao rezultat tog procesa je poboljšanje energetske učinkovitosti stanovništva i povećava se udio upotrebe obnovljivih izvora energije.

Promet

U cilju „Ostvarivanja prekogranične suradnje“ te „Smanjenja i ukidanja relativne izoliranosti pograničnih županija i regije“ potrebno je provesti slijedeće specifične ciljeve u prometnom sektoru:

Razvoj integrirane prometne infrastrukture u županijama regije

U cilju smanjenja i ukidanja relativne izoliranosti pograničnih županija i regije te ostvarivanja prekogranične suradnje potrebno je provesti slijedeće prometne podciljeve:

- **Rekonstrukcija poveznih cesta između naselja.** Najviše problema se pojavljuje zbog loše kvalitete prometnica. Na pojedinim područjima regije fale pojedini elementi, kao npr. gornji ustroj ili odgovarajuća širina ceste. Ovaj problem je nazočan u obje hrvatske županije. S toga je neophodna rekonstrukcija tih cesta.
- **Izgradnja zaobilaznica.** U regiji dominiraju nerazvrstane ceste druge i treće kategorije koje prolaze kroz većinu naselja. Sve ovo dovodi do velikog preoterećenja prometnog sustava i onečišćenja naselja, odnosno u značajnoj mjeri se usporava promet. Kako bi se eliminirao taj problem, potrebno je izgraditi zaobilaznice. Time bi se poboljšala dostupnost i u vremenskim smislu, a isto tako i konkurentnost regije.
- **Po potrebi izgradnja novih poveznih cesta.** U županijama pogranične regije ima dosta puno takvih područja koja su u potpunosti nedostupna ili je teško doći do pojedinih odredišta. Cilj je da se po potrebi i na tim područjima izgrade nove ceste. Relativnu izoliranost regije i na taj način treba smanjiti da se osim glavnih razvijaju i ostale prometnice. Ako postoje fondovi iz kojih se mogu financirati ovakva ulaganja, onda bi trebali izgraditi povezne ceste koje povezuju regiju u pravcu istok – zapad, sjever – jug (npr. autocesta M9 ili brza cesta koja prelazi kroz Bjelovarsko-bilogorsku županiju).

- **Poboljšanje i povećanje kapaciteta željezničke infrastrukture.** U cilju smanjenja gospodarske izoliranosti i prekogranične suradnje potrebna bi bila izgradnja drugog paralelnog kolosijeka na relaciji Rijeka – državna granica.
- **Modernizacija i povećanje kapaciteta željeničkog putničkog prijevoza i pripadajućih objekata.** U velikoj većini pogranične regije nedovoljna je kvaliteta usluga objekata u željeničkom putničkom prijevozu. U većini manjih naselja ni najosnovnije usluge ne stoje na raspolaganju.
- **Razvoj željezničkog transporta roba i pripadajućih objekata.** Potrebno je proširivanje infrastrukture transporta na željezničkoj liniji Zagreb – Budimpešta koja prolazi kroz Gyekenyes. Među ostalim, potrebno je izgraditi željeznički kontejnerski terminal u Poslovnoj zoni „Danica“ u blizini Koprivnice, odnosno premještanjem željezničkog kolodvora u Kapošvaru mogla bi se izgraditi središnja intermodalna točka za utovar i istovar robe.
- **Povećanje prometne sigurnosti.** U županijama pogranične regije prijeko potrebna je modernizacija opasnih željezničkih prijelaza i prometnih čvorova.

Popis slika i tablica

Slika br.1. Bjelovarsko – bilogorska, Koprivničko – križevačka i Šomođska županija.....	4
Slika br.2. Demografske promjene u pograničnoj regiji (2010=100%) (Eurostat, 2015).....	6
Slika br.3. Matriks strateških i specifičnih ciljeva pogranične regije.....	22

Tablica br.1: Demografski podaci (izvor: KSH, DZS, 2015).....	5
Tablica br.2: Demografske promjene (izvor: Eurostat, 2015)	6

